

NEMZETI NÖVÉNYVÉDELMI CSELEKVÉSI TERV

2012.

VIDÉKFEJLESZTÉSI
MINISZTERIUM

NÖVÉNYVÉDELMI BIZOTTSÁG TITKÁRSÁGA

Állásfoglalás

A Nemzeti Növényvédelmi Cselekvési Terv című tervezetről

Előzmények:

A növényvédő szerek fenntartható használatának elérését célzó közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról szóló 2009/128/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 4. cikke értelmében minden tagállamnak Nemzeti Cselekvési Tervet (NCST) kell kidolgoznia. Ebben konkrét célokat, intézkedéseket és ütemterveket állapítanak meg a növényvédő szerek emberi egészségre és környezetre jelentett kockázatainak és kifejtett hatásainak csökkentésére, valamint az integrált növényvédelem és az alternatív megközelítések vagy technológiák kifejlesztésének és bevezetésének ösztönzésére annak érdekében, hogy csökkenjen a növényvédőszer-használat mezőgazdasági eredetű kockázata.

A munkadokumentum előkészítése az elmúlt években a Vidékfejlesztési Minisztérium Növényvédelmi Bizottságának keretei között történt. A Növényvédelmi Bizottság tagjai egyetértettek abban, hogy a tervezet áttekinthető, szakmai elvárásoknak megfelelő, igényes munka, ennek megfelelően a tervezetet elfogadásra javasolták.

A Nemzeti Növényvédelmi Cselekvési Tervet a Vidékfejlesztési Minisztérium Növényvédelmi Bizottsága 2012. november 26-i ülésén egyhangúlag elfogadja.

Vidékfejlesztési Minisztérium Növényvédelmi Bizottságának munkája során a Nemzeti Növényvédelmi Cselekvési Terv kidolgozásában résztvevő szervezetek:

A Növényvédelmi Bizottság tagjaként:

- Vidékfejlesztési Minisztérium (VM)
- Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, Növény-, Talaj- és Agrárkörnyezet-védelmi Igazgatóság (NÉBIH NTAI)
- Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, Élelmiszerbiztonsági Kockázatértékelési Igazgatóság (NÉBIH ÉKI)
- Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara (NMNK)
- Magyar Tudományos Akadémia Agrártudományi Kutatóközpont Növényvédelmi Intézete (MTA ATK Növényvédelmi Intézet)
- Központi Környezet- és Élelmiszer-tudományi Kutatóintézet (KÉKI)
- Növényvédőszer-gyártók és Importőrök Szövetsége Egyesület (NSZ)
- Magyar Növényvédőszer és Műtrágya Kereskedők Szakmai Egyesülete (NMKSZE)

A Növényvédelmi Bizottság meghívott szakértőjeként:

- Greenpeace Magyarország
- Levegő Munkacsoport
- Országos Magyar Méhészeti Egyesület (OMME)
- Gabonatermesztők Országos Szövetsége (GOSZ)

Budapest, 2012. november 26.

Szalkai Gábor

elnök

Növényvédelmi Bizottság

Jóváhagyom:

dr. Kardeván Endre
államtitkár

Tartalom

1. Helyzetértékelés.....	6
2. A NCST tervezésének és megvalósításának keretei.....	9
3. Az NCST célterületei.....	10
4. Az NCST jogszabályi kerete	11
5. Az NCST átfogó intézkedési területei, eszközei	13
5.1. Növényvédőszer-engedélyezés.....	13
5.1.1. Növényvédő szerek szakképesítéshez kötött vásárlási és felhasználási feltételrendszerének felülvizsgálata.....	13
5.1.2. Az engedélyező hatóság szerepe és feladatai	14
5.2. Növényvédőszer-forgalmazás.....	15
5.3. Növényvédőszer-felhasználás (technológia, előírások, ellenőrzés, képzés).....	17
5.3.1. A kijuttatókat érő expozíció csökkentése	19
5.3.2. Légi növényvédelmi tevékenység.....	20
5.3.3. Információgyűjtés a növényvédelmi gyakorlatról	20
5.3.4. A magyarországi ökológiai viszonyoknak megfelelő helyes mezőgazdasági gyakorlat alkalmazása.....	22
5.3.5. Integrált növénytermesztési technológia kétszintű bevezetése.....	23
5.3.6. Ökológiai gazdálkodás	27
5.4. A növényvédőszer-használat környezeti hatásai	28
5.4.1. Környezeti szempontból kiemelkedő érzékenységtű területek.....	28
5.4.2. A fel nem használt növényvédő szerek maradványaiból és a csomagolóanyagokból származó hulladékok által okozott környezetszennyezés csökkentése.....	29
5.4.3. A kijuttató berendezések hibájából, helytelen használatából adódó kockázatok csökkentése.....	31
5.5. Illegális növényvédőszer-használat, feketetechnológiák felszámolása	32
5.5.1. Feketetechnológiák visszaszorítása	32
5.5.2. Illegális növényvédő szerekkel történő szennyezés visszaszorítása.....	33
5.6. Fokozott (kockázatalapú) hatósági ellenőrzés.....	35
5.6.1. A helyes növényvédelmi gyakorlat előírásainak megfelelő növényvédőszer-használat fokozott ellenőrzése.....	35
5.6.2. Hatósági Növényvédelmi Monitoring-program.....	35
5.7. Társadalmi szemléletformálás – kampányok szervezése.....	38
5.8. Növényvédelmi szaktanácsadói hálózat működtetése állami szervezetek és szakmai köztestületek bevonásával	39

6. Tematikus akcióprogramok	40
6.1. Nemzeti Növényvédelmi Oktatási, Kutatási és Innovációs Program.....	40
6.1.1. Az új kategóriarendszernek és az integrált növényvédelmi szemléletnek megfelelő képzési rendszer kialakítása.....	40
6.1.2. Nemzeti Növényvédelmi Kutatási és Innovációs Program kidolgozása	41
6.2. Növényvédelmi Referenciagazdaságok Hálózata Program.....	43
Melléklet.....	45

Összefoglaló

Az Európai Unió által 2009-ben elfogadott, a növényvédő szerek fenntartható használatának elérését célzó közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról szóló 2009/128/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 4. cikke értelmében minden tagállamnak Nemzeti Cselekvési Tervet (NCST) kell kidolgoznia. Ebben konkrét célokat, intézkedéseket és ütemterveket állapítanak meg a növényvédő szerek emberi egészségre és környezetre jelentett kockázatainak és kifejtett hatásainak csökkentésére, valamint az integrált növényvédelem és az alternatív megközelítések vagy technológiák kifejlesztésének és bevezetésének ösztönzésére annak érdekében, hogy csökkenjen a növényvédőszer-használat mezőgazdasági eredetű kockázata.

A cselekvési terv kidolgozása során a fentiekén túl szem előtt kell tartani a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelmét, és a 2000/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvben, az ún. Víz Keretirányelvben (VKI) megfogalmazott fő elveket. A VKI bevezetett egy új rendszert a vizek kémiai szennyezésének ellenőrzésére és a megelőzésre, melyet a vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben kell részletesen bemutatni. A VKI előírja egy ún. elsőbbségi anyagokat tartalmazó lista összeállítását, valamint ezek környezetminőségi határértékeinek megállapítását (EQS irányelv, 2008/105/EK). Elsőbbségi anyagok azok a kémiai szennyező anyagok, köztük a növényvédő szerek is, melyek károsíthatják a vízi ökoszisztéma működését vagy az emberi egészséget. Felszín alatti vizek esetében a felszín alatti vizek szennyezés és állapotromlás elleni védelméről szóló 118/2006/EK irányelv minőségi előírásokat határoz meg a növényvédő szerekre és származékokra, melyek túllépése esetén intézkedéseket kell tenni a jó állapot visszaállítására. A felszíni vizekre vonatkozóan a VKI és EQS irányelv előírja továbbá az elsőbbségi anyagok rendszeres monitorozását, a vizek kémiai állapotának értékelését, és ahol a környezetminőségi határérték túllépése tapasztalható, ott alap és kiegészítő intézkedési programokat kell végrehajtani.

Az elmúlt 20 évben (1989 és 2009 között) 60%-kal csökkent Magyarországon a felhasznált növényvédő szerek mennyisége. Az Európai Közösséghez történt csatlakozás óta az engedélyezési hatóság több száz növényvédő szer forgalomba hozatali és felhasználási engedélyét vonta vissza, és ezek egy jelentős részét azért, mert az európai uniós felülvizsgálat során e növényvédő szerek hatóanyagairól nem bizonyosodott be, hogy használatuk megfelel a legszigorúbb biztonsági követelményeknek. Fontos, hogy minél hamarabb megoldjuk azon, hazánkban engedélyezett növényvédő szerek kiváltását, melyek kivonása várható, vagy indokolt az új uniós engedélyezési rendelet – a növényvédő szerek forgalomba hozataláról szóló 1107/2009/EK (2009. október 21.) európai parlamenti és a tanácsi rendelet – II. mellékletében meghatározott, a hatóanyagok, védőanyagok és kölcsönhatás-fokozók II. fejezet szerinti jóváhagyására vonatkozó eljárás és kritériumok alapján.

Az eddig megtett szigorítások mellett további célunk, hogy a növényvédő szer használata mezőgazdasági tevékenység fenntartásához, a növények és növényi termékek károsítóktól való megvédéséhez, és a jó minőségű, biztonságos élelmiszer megtermeléséhez szükséges szinten és módon történjen. Mivel a fent leírt körülmények között a növényvédő szerek tisztán természetes mértékegységben (kg, l) kifejezett felhasználási mennyiségének csökkenése már

Nemzeti Növényvédelmi Cselekvési Terv

nem feltétlenül esik egybe a környezeti és egészségi kockázatok csökkenésével, ezért a Nemzeti Cselekvési Terv célja mindenekelőtt a növényvédőszer-használatból adódó kockázatok mérséklése és az okszerű, szakszerű használat általánossá tétele. Ezen túlmenően az NCST további célja, az elkerülhető, vagy helytelen felhasználás visszaszorítása, a növényvédő szereket igénylő technológiák agrotechnikai módszerekkel történő helyettesítése, ezáltal a kockázatok csökkentése. A Nemzeti Cselekvési Tervet a Növényvédelmi Bizottság elfogadását követően 5 évente felülvizsgálja.

Jelen cselekvési terv célja, hogy előmozdítsa az integrált növényvédelem, valamint a biztonságosabb alternatív növényvédelmi technológiák kidolgozását és bevezetését Magyarországon.

1. Helyzetértékelés

Magyarországon a növényvédelmi szakigazgatás kiépítése 1954-ben kezdődött a megyei növényvédelmi állomások megalakításával. Az akkori növényvédelmi vezetés felismerte, hogy ehhez a nem veszélytelen munkához szakképzett személyekre van szükség és a növényvédelmi tevékenységet megfelelő keretek között kell szabályozni. Ennek biztosítására 1956-ban már megjelent az első növényvédelmi szabályozás, amely előírta a termelőüzemek számára a növényvédelmi szakember kötelező foglalkoztatását. 1958-tól hazánkban növényvédelmi felsőfokú képzés folyik. A szakemberek képzésén túl, megszervezték a növényvédelmi munkások, növényvédelmi technikusok felkészítését is, vagyis létrejött a növényvédelem alap-, közép- és felsőfokú oktatása, és erre épülve az alap- és alkalmazott elméleti kutatása.

A '60-as évek elejétől nagyon fontos feladat volt a növényvédelmi technológiák fejlesztése és a szaktanácsadás kialakítása, az új növényvédelmi információk eljuttatása a termelőkhez.

Ahhoz, hogy a növényi kórokozókat és kártevőket biztonságosan lehessen meghatározni, kialakították a megyei állomásokon a biológiai laboratóriumokat. Az átgondolt szabályozás eredményeként 1968-ban, a világon elsőként tiltották be a klórozott szénhidrogének egy részének (pl. DDT, aldrin, dieldrin) használatát, azoknak elfogadhatatlan környezetre gyakorolt hatása miatt.

A '70-es évek elejétől mind a 19 megyében kialakítottak növényvédőszer-maradékok vizsgálatára alkalmas analitikai laboratóriumokat, továbbá humán-toxicológiai-, vad-toxicológiai-, valamint a vízi szervezetek toxicológiájával foglalkozó vízélettani laboratóriumot. Erre az időszakra esik a mezőgazdasági kemizálás másik ágának, a műtrágya felhasználásának a gyakorlati térnyerése, aminek a szakmai feltételrendszerét is biztosítani kellett. Ennek megfelelően, 1976-ban, a megyei növényvédő állomások átalakultak növényvédelmi és agrokémiai állomásokká. Az új szakterületen szükségessé vált a személyi és technikai feltételek biztosítása, valamint a szakmai alapok kialakítása. Ezért egy egységes talajminta-vételi, talajvizsgálati és szaktanácsadási módszertant dolgoztak ki. Ennek keretében 2 év alatt, 1977-78-ban megépítettek 11 talajvizsgáló laboratóriumot.

A '80-as évek első harmadáig mind a növényvédelem, mind az agrokémia területén jelentős innovatív tevékenység folyt, melynek hatása a teljes mezőgazdasági szektorban érvényesült.

A rendszerváltás után a termőföldek magánosítása során a termelés számos esetben, mezőgazdasági termelési tapasztalattal és növényvédelmi képzettséggel nem rendelkező személyek kezébe került.

2000-ben jelent meg a kor követelményeinek megfelelő növényvédelmi törvény és a világon egyedülállóan számító növényvédelmi kamarai törvény.

Az ideál, az „európai többfunkciós” minőségi mezőgazdaság, mely úgy állít elő értékes, szermaradék-mentes, egészséges és biztonságos élelmiszereket, valamint helyi energiát és egyéb nyersanyagokat, hogy közben óvja talajainkat, ivóvízbázisainkat, az élővilágot, a tájat és benne az embert, közösségeit és kultúráját. Ennek a komplex célrendszernek az elérése

egybeesik a növény- és talajvédelmi szervezet hagyományos célkitűzéseivel, mely a fentiek tekintetében integráltan testesíti meg az állami felelősségvállalást.

Ezt igazolja többek között, hogy a 6. Környezetvédelmi Akcióprogramban megfogalmazott hét stratégiai terület mindegyike érinti a növény- és talajvédelmi szakigazgatás működését.

Szükséges tehát egy, a vidékfejlesztési stratégiához illeszkedő, annak integrált gazdálkodásról szóló átfogó üzenetét hordozó szakmai koncepció, melyet a növény- és talajvédelem tapasztalataira építve állítunk össze.

Adottságok

Magyarország természetföldrajzi adottságai sokszínű tájak és gazdag természetes élővilág kialakulását tették lehetővé, melyek a Kárpát-medencében egyedi ökológiai egységet képeznek.

Az ország területének 80-85%-át mezőgazdasági művelésre alkalmas talajok fedik, a termőföld az ország kiemelkedően fontos erőforrása. A talajok állapota, termékenysége összességében kedvező.

A hagyományosan agrártermelésre alapozó ország kiváló termőterületi adottságokkal, a termeléshez ideális éghajlati tulajdonsággal és a mindezekkel élni kívánó gazdálkodókkal rendelkezik.

Problémák, kihívások

A modern fogyasztási szokások eredményeként ma már az élelmiszerek 80%-a növényi eredetű. A mezőgazdasági termelés biztonsága túlmutat a megtermelt élelmiszer mennyiségi és minőségi biztonságán, az élelmiszerbiztonságon. Ez magában foglalja az élelmiszertermelésre alkalmas környezet hosszú távú fenntartását is, aminek kiinduló pontja az agrárkörnyezet védelme (különösen a termőföldjeink megőrzése – talajvédelem), valamint az okszerű és fenntartható, integrált növényvédelem, növényegészségügy. A hosszú távú közösségi érdekek és a rövid távú egyéni érdekek összehangolása az állam tudatos szerepvállalása nélkül nem valósítható meg. A növényvédelmi hatóság és a növényvédelmi szakemberek együttműködése, valamint az integrált növényvédelmi rendszerek alkalmazása biztosítja a lehető legkevesebb növényvédőszer-maradékot tartalmazó élelmiszerek előállítását.

A talajok állapota, termékenysége összességében kedvező, azonban a termőtalajokat funkciójuk ellátásában akadályozó és termékenységüket csökkentő degradációs folyamatok veszélyeztetik. A talaj degradációs folyamatai közül az egyik legjelentősebb a vízerosztás, ami a mezőgazdasági területek közel harmadát károsítja, a szélerosztással veszélyeztetett területek kiterjedése mintegy 1,4 millió ha. A talajok szervesanyag-készlete csökken. Fokozta még a káros hatásokat az istállótrágyázás háttérbe szorulása is. Funkcióképességükben gátolt termőtalajokon sérülékenyebb kultúrákkal találkozunk, melyek erősebben rászorulnak az emberi beavatkozásra – így az erőteljesebb kémiai védekezésre. Az okszerű növénytermesztés alapja a megfelelő termőtalaj.

Mind a hazai, mind az import élelmiszerek körülbelül felében találhatóak növényvédőszer-maradékok, azonban igen alacsony azon termékek aránya, melyben nem engedélyezett hatóanyag található, vagy a hatályos megengedett növényvédőszer-maradék határérték (MRL) fölötti mennyiségben lennének növényvédőszer-maradékok. Ennek ellenére a jelenleg

használt növényvédő szerek is egészségügyi és környezeti kockázatot jelentenek. Cél, hogy minden termék növényvédőszermaradék-tartalma az engedélyezett határérték alatt legyen, továbbá kívánatos, hogy minél nagyobb legyen a szermaradéktól mentes termények aránya. A 1107/2009/EK rendelet követelményrendszere alapján az elkövetkező években még számos, az emberi egészségre és a környezetre kockázatot jelentő hatóanyag kivonása válhat szükségessé. Ezen túlmenően az Európai Bizottság 2013-ig el kell, hogy készítse a kockázatot jelentő helyettesítendő anyagok listáját. Az elmúlt évek vizsgálatai alapján kijelenthető, hogy egyre gyakrabban mutatható ki a terményekben többféle növényvédőszer-maradék is. Az együttes hatás lehet additív, de ismertek olyan esetek is, amelyekben a különböző növényvédő szerekben található hatóanyagok felerősítik egymás káros hatásait. Több növényvédőszer-hatóanyagról is ismert, hogy egymás jelenlétében erősebb az együttes hatásuk. A jelenlegi szabályozások nem veszik figyelembe a hatóanyagok együttes hatásait.

A mezőgazdaságban használt gyomirtó szerek megjelenhetnek a felszíni vizekben és a parti szűrős kutakon átjutva bekerülhetnek az ivóvízbe is. A felszíni vizekben és az ivóvízben megjelenő növényvédőszer-maradékokról hiányos információk állnak rendelkezésre, mivel a gyakorlatban használt hatóanyagok számához képest viszonylag kevés anyagot kell monitorozni. Az élővizekben kimutatott anyagok jelentős része kivonásra kerülhet a kockázatai miatt, mivel szerepelnek például az Európai Bizottság előzetes endokrin károsító anyagokat tartalmazó listáján. Az endokrin hatású anyagokat a 1107/2009/EK rendelet szerint ki kell vonni a forgalomból.

A növénytermesztési tevékenység elképzelhetetlen okszerű és fenntartható növényvédelem nélkül. A növényvédelem, mely a növények és közvetett módon a fogyasztók egészségét veszélyeztető szervezetek visszaszorítására irányul, napjainkra szerteágazó tudomány lett. Alapja az élettan, a biológia, a kémia, de számos más szakterület is érintett, mint pl. a gépészet, ökonómia, de újabban a precíziós növénytermesztés térhódításával a számítástechnika és a térinformatika is.

A növényvédelmet a ma és a holnap igényeihez, kihívásaihoz kell alakítani és a fenntarthatóság jegyében kell átgondolni. A növényvédő szeres növényvédelem szakképzett felhasználóval kevésbé kockázatos, mégsem jelentheti a végleges és megnyugtató, minden szempontból kielégítő megoldást. Lényeges szempont azon növényvédőszer-hatóanyagok használata, melyekkel úgy oldható meg az aktuális növényvédelmi probléma, hogy közben a legkisebb kockázatot jelentik a környezetre és az emberi egészségre. A tudomány eddigi és újabb eredményeit felhasználva olyan új szemléletet kell követnünk, amely a megfelelő mennyiségű és minőségű termés elérése mellett a legkevésbé terheli a környezetet káros anyagokkal. Ezen cél elérésének útja az integrált növényvédelem alkalmazása valamennyi területen, ahol növényi terméket állítanak elő.

2. A NCST tervezésének és megvalósításának keretei

A gazdasági válságra és a közfinanszírozásra nehezedő nyomásra válaszul az EU kidolgozta az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedésre irányuló Európa 2020 stratégiát. Az Európa 2020 stratégiával – különösen a forráshatékonyság tekintetében – való jobb összhang megteremtése érdekében egyre fontosabbak lesznek a vidékfejlesztési politika hosszú távú stratégiai célkitűzései, az, hogy a kutatás, a tudásmegosztás, valamint az együttműködés és az innováció ösztönzése révén növekedjen a mezőgazdasági termelékenység, a környezettudatosság érvényesülése mellett.

Továbbá fokozni kell a mezőgazdaság területén és a vidéki térségekben az erőfeszítéseket az Európa 2020 stratégia részét képező éghajlatvédelmi és energiaügyi célkitűzések, valamint a biológiai sokféleségre vonatkozó stratégia megvalósítása érdekében.

A mezőgazdasági termelőknek, az erdészeti gazdálkodóknak támogatásra lesz szükségük a környezetvédelmi és éghajlat-politikai célkitűzések elérését leginkább elősegítő művelési rendszerek és eljárások alkalmazásában és fenntartásában.

A fenntarthatóbb mezőgazdasággal rendelkező dinamikus vidéki térségek megteremtését célzó, jövőbeli Közös Agrárpolitika (KAP) - 2013 után - nem csupán az uniós gazdaság lényeges, de kis részterületével foglalkozó politika lesz, hanem az élelmezésbiztonság, a környezetvédelem és a területi egyensúly szempontjából is stratégiai fontosságú politika. Ebben rejlik egy valóban közös agrárpolitika lényege: a korlátozott költségvetési forrásokat a lehető leghatékonyabban képes felhasználni úgy, hogy közben EU-szerte biztosítja a mezőgazdaság fenntarthatóságát, az éghajlatváltozás és egyéb fontos, határokon átnyúló problémák kezelését, valamint a tagállamok közötti szolidaritás erősítését, ugyanakkor a helyi igények érdekében a végrehajtás során kellő rugalmasságot biztosít.

Az Európai Unió a legfontosabb politikai és szakmapolitikai célkitűzéseit különböző programokban fogalmazza meg. Az EU Környezeti Politikájának céljai környezetvédelmi akcióprogramokban jelennek meg. A 6. Környezetvédelmi Akcióprogram tartalmazza az EU Környezeti Politikájának prioritásait, azaz célul tűzi ki az éghajlatváltozás hatásainak enyhítését, a természetvédelmet, a biológiai sokféleség megőrzését, a környezetvédelmet, a humánegészségügyet, természeti erőforrások megőrzését, fenntartható használatát és a hulladékgazdálkodást.

Az akcióprogramban 7 tematikus stratégia került megfogalmazásra, amelyek közül az egyik a fenntartható növényvédő szer használat ösztönzése, azaz:

- a növényvédőszer-használatból eredő egészségügyi és környezeti veszélyek és kockázatok minimalizálása,
- a növényvédőszer-használat és kereskedelem fokozott ellenőrzése, a veszélyes hatóanyagok használatának visszaszorítása (különösen a leginkább káros hatóanyagok biztonságosabb alternatívákkal való helyettesítése),
- a minimálisan szükséges növényvédő szert alkalmazó, vagy növényvédő szer mentes termesztés támogatása,
- a célok elérése érdekében megtett intézkedésekhez kapcsolódó átlátható jelentési és monitoring rendszer kialakítása.

3. Az NCST célterületei

- Magyarország növényegészségügyi biztonságának fenntartása a lehető legkevesebb növényvédő szer felhasználásával.
- A növényvédő szerek használatából és a növényvédelmi technológiákból eredő humán egészségügyi és környezetre gyakorolt kockázat csökkentése, illetve alacsony szinten tartása megfelelő kockázatcsökkentő intézkedések előírásával, különösen az alábbi területeken:
 - A növényvédő szerek felhasználóit érintő egészségügyi kockázatok, mérgezések csökkentése.
 - A növényvédő szerekkel kezelt termékek fogyasztóit érintő kockázatok csökkentése, biztonságos élelmiszer-előállítás elősegítése.
 - A talaj, felszíni és felszín alatti víz, levegő szennyeződésének csökkentése.
 - A nem cél-szervezetek (kiemelten a beporzásért felelős élőlények) védelme, a velük kapcsolatos kockázatok csökkentése.
 - A különösen aggályos növényvédő szerek kiváltása, felhasználásának visszaszorítása.
 - Alacsony kockázatú növényvédő szerek felhasználásának ösztönzése.
 - A növényvédő szerek fenntartható, környezettudatos alkalmazásának elősegítése.
 - A fölöslegesen vagy a szükségesnél nagyobb dózissal végzett kezelések jelentős visszaszorítása.
 - Az illegális növényvédő szerek forgalomba hozatalának és felhasználásának felszámolása.
 - A növényvédő szerek használatából és a keletkező hulladékokból származó környezetterhelés csökkentése.
 - A fenntartható növénytermesztés versenyképességének elősegítése, a termelők költségeinek csökkentése a kezelések számának visszaszorításával és alternatív technológiák biztosításával.
 - A légi permetezés során felmerülő kockázati tényezők csökkentése, a tevékenység biztonságos keretek közötti végzése érdekében.
 - Az integrált növényvédelem, a biológiai növényvédelem és a biogazdálkodás ösztönzése.
 - A biológiai sokszínűség megteremtése az agro-ökoszisztémákban a mezőgazdasági erdősítés ösztönzésével.
 - A növényvédelmi képzettség és a szakszerű gyakorlat szintjének növelése különös tekintettel a megelőzés elvére; objektív, független szaktanácsadói hálózat működtetése.
 - A termelés biztonságát szolgáló járvány, gradáció és invázió megelőzését és elhárítását szolgáló, nem vegyi technológiai alternatívák kidolgozásának, alkalmazásának elősegítése.
 - A lakosság számára is közérthető kommunikáció, ismeretterjesztés elősegítése.
 - Koordinált nemzeti növényvédelmi kutatási és innovációs program kidolgozása.
 - Információk biztosítása a fenntartható növényvédőszer-felhasználást elősegítő fejlesztéseket, beruházásokat támogató pályázati forrásokról.

4. Az NCST jogszabályi kerete

Európai Unió jogszabályok

- Az Európai Parlament és a Tanács 396/2005/EK rendelete (2005. február 23.) a növényi és állati eredetű élelmiszerekben és takarmányokban, illetve azok felületén található megengedett növényvédőszer-maradékok határértékéről, valamint a 91/414/EGK tanácsi irányelv módosításáról
- Az Európai Parlament és a Tanács 1107/2009/EK rendelete (2009. október 21.) a növényvédő szerek forgalomba hozataláról, valamint a 79/117/EGK és a 91/414/EGK tanácsi irányelvek hatályon kívül helyezéséről
- Az Európai Parlament és a Tanács 1185/2009/EK rendelete (2009. november 25.) a növényvédő szerekre vonatkozó statisztikákról
- Az Európai Parlament és a Tanács 178/2002/EK rendelete az élelmiszerjog általános elveiről és követelményeiről, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság létrehozásáról és az élelmiszer-biztonságra vonatkozó eljárások megállapításáról
- Az Európai Parlament és a Tanács 2009/128/EK irányelve (2009. október 21.) a növényvédő szerek fenntartható használatának elérését célzó közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról
- A Tanács 91/414/EGK irányelve (1991. július 15.) a növényvédő szerek forgalomba hozataláról¹
- Az Európai Parlament és a Tanács 2006/42/EK irányelve (2006. május 17.) a gépekről és 95/16/EK irányelv módosításáról (átdolgozás)
- Az Európai Parlament és a Tanács 2000/60/EK irányelve (2000. október 23.) a vízpolitika terén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról
- Az Európai Parlament és a Tanács 2008/105/EK irányelve (2008. december 16.) a vízpolitika területén a környezetminőségi előírásokról, a 82/176/EGK, a 83/513/EGK, a 84/156/EGK, a 84/491/EGK és a 86/280/EGK tanácsi irányelv módosításáról és azt követő hatályon kívül helyezéséről, valamint a 2000/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról
- Az Európai Parlament és a Tanács 2006/118/EK irányelve (2006. december 12.) a felszín alatti vizek szennyezés és állapotromlás elleni védelméről
- A Tanács 834/2007/EK rendelete (2007. június 28.) az ökológiai termelésről és ökológiai termékek címkézéséről és a 2092/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről
- A Bizottság 889/2008/EK rendelete (2008. szeptember 5.) az ökológiai termelés, a címkézés és az ellenőrzés tekintetében az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről szóló 834/2007/EK rendelet részletes végrehajtási szabályainak megállapításáról

¹ Átmeneti rendelkezés

Hazai jogszabályok

- 2008. évi XLVI. törvény az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről
- 2000. évi LXXXIV. törvény a Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamaráról
- 2007. évi CXXIX. törvény a termőföld védelméről
- 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről
- 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet a felszín alatti vizek védelméről
- 220/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet a felszíni vizek minősége védelmének szabályairól
- 221/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet a vízgyűjtő-gazdálkodás egyes szabályairól
- 123/1997. (VII.18.) Kormányrendelet a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízi létesítmények védelméről
- 89/2004. (V. 15.) FVM rendelet a növényvédő szerek forgalomba hozatalának és felhasználásának engedélyezéséről, valamint a növényvédő szerek csomagolásáról, jelöléséről, tárolásáról és szállításáról
- 43/2010. (IV. 23.) FVM rendelet a növényvédelmi tevékenységről
- 44/2005. (V. 6.) FVM-GKM-KvVM együttes rendelet a mező- és erdőgazdasági légi munkavégzésről
- 103/2003. (IX. 11.) FVM rendelet a növényvédő szerrel szennyezett csomagolóeszköz-hulladékok kezeléséről
- 36/2006. (V. 18.) FVM rendelet a termésmenvelő anyagok engedélyezéséről, tárolásáról, forgalmazásáról és felhasználásáról
- 66/2010. (V. 12.) FVM rendelet a növényi és állati eredetű élelmiszerekben és takarmányokban, illetve azok felületén található megengedett növényvédőszer-maradékok határértékéről, valamint ezek hatósági ellenőrzéséről
- 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről
- 6/2009. (IV. 14.) KvVM–EüM–FVM együttes rendelet a földtani közeg és a felszín alatti víz, szennyezéssel szembeni védelméhez szükséges határértékekről és a szennyezések méréséről
- 10/2010. (VIII. 18.) VM rendelet a felszíni víz vízszennyezettségi határértékeiről és azok alkalmazásának szabályairól
- 30/2004. (XII. 30.) KvVM rendelet a felszín alatti vizek vizsgálatának egyes szabályairól
- 31/2004. (XII. 30.) KvVM rendelet a felszíni vizek megfigyelésének és állapotértékelésének egyes szabályairól

5. Az NCST átfogó intézkedési területei, eszközei

5.1. Növényvédőszer-engedélyezés

5.1.1. Növényvédő szerek szakképesítéshez kötött vásárlási és felhasználási feltételrendszerének felülvizsgálata

A növényvédő szereket értékesítés, vásárlás és felhasználás szempontjából az engedélyező hatóság I., II., III. kategóriákba sorolja. A 2009/128/EK irányelv és a 1107/2009/EK rendelet nem írja elő, hogy milyen kategóriákat használhatnak a tagállamok, de sok tekintetben a hivatásos - nem hivatásos megosztásra építenek a jogszabályok. A hazai szabályozás eddig is szigorúbb volt és magasabb képesítési követelményekét írt elő, mint a többi tagállamé, és a jövőben is kívánatos biztosítani a felsőfokú végzettségű szakemberek szerepét a növényvédő szerek szakszerű használata érdekében. Azt is figyelembe kell venni, hogy Magyarországon nem válik el élesen a hivatásos (árutermelői) és saját felhasználásra történő termelés, a kiskertek és őstermelők nagy száma miatt.

Az irányelv 6. cikke szerint a hivatásos felhasználók részére engedélyezett növényvédő szerek értékesítését illetve megvásárlását csak az irányelvben előírt képzésben részesült személyek végezhetik.

Tekintettel a hazai tapasztalatokra és a magas szintű növényvédelmi szakismerettel rendelkezők nagy számára, a nálunk bevezetendő kategóriarendszer ennél szigorúbb feltételeket szab. Azon növényvédő szerek vásárlását és felhasználását, melyek fokozottabb kockázatot jelentenek toxikológiai vagy környezeti szempontból, engedélyhez kell kötni. Az engedélyezés rendszere a Magyarországon már bevált növényorvosi-vényen keresztül fog megvalósulni. A kategóriarendszer alapja az, hogy az adott növényvédő szer vénykötelesnek (A) vagy nem vénykötelesnek (B) minősül. Gyakorlati okokból a nem vényköteles kategória kiegészül azon növényvédő szerek körével, amelyek forgalmazása és felhasználása semmilyen korlátozáshoz nem kötött (C).

Az új kategóriarendszer tehát az alábbi hármassal felosztás szerint alakul:

A: növényorvosi-vényköteles növényvédő szerek

B: nem vényköteles, előkészítést igénylő növényvédő szerek

C: nem vényköteles növényvédő szerek (szoba- és balkonnövények, valamint házi kerti dísnövények ápolására engedélyezett készkiszerezésű növényvédő szerek), valamint a növényvédő szernek nem minősülő növényvédelmi hatású termékek.

A kategóriába sorolás feltételrendszere biztosítja a növényvédő szerek kockázatcsökkentő korlátozásainak legmagasabb szintű szakmai felügyeletét, ugyanakkor lehetővé teszi, hogy megfelelő választékban maradjon engedélyezett technológia a nálunk elterjedt házkerti gyümölcs-, szőlő- és zöldségtermesztésre, ha a növényvédőszer-mentes növényvédelmi technikák nem nyújtanának kielégítő védelmet. Ennek érdekében lehetővé kell tenni, hogy amennyiben a kockázatértékelés azt igazolja, egyes vényköteles (A kategóriás) növényvédő szerek házi kertekben alkalmazandó kiskiszerezései a nem vényköteles (B, C) kategóriába kerülhessenek.

A kategóriába sorolás feltételrendszerét a Módszertani Gyűjteményben kell közzétenni.

Cél:

- A legmagasabb szintű szakmai felügyelet biztosítása a növényvédőszer-készítmények forgalmazásánál és felhasználásánál
- A növényvédőszer-felhasználásból eredő balesetek, környezeti káresemények, mérgezések, szennyeződések kockázatának csökkentése

Szükséges intézkedés:

- Az új kategóriarendszer jogszabályi környezetének a megteremtése
- Az új növényvédőszer-besorolás kritériumrendszerének kidolgozása
- Felhasználók, forgalmazók és engedélytulajdonosok tájékoztatása

Mutatók:

- a szakszerűtlen növényvédőszer-használatból eredő események száma,
- az új kategóriarendszer szerint módosított/kiadott okiratok száma

5.1.2. Az engedélyező hatóság szerepe és feladatai

A növényvédő szerek felhasználása és forgalmazása világszerte engedélyhez kötött. Az engedélyezési eljárás során kerülnek kidolgozásra azok az előírások, amelyeket be kell tartani az adott növényvédő szer használata során a kockázatok minimalizálása érdekében. Az engedélyező hatóság döntése a növényvédő szer forgalomba hozatali és felhasználási engedélyében (engedélyokirat) jelenik meg, amely alapját képezi a növényvédő szer címkéjének. A felhasználás és forgalmazás során a címkén lévő előírásokat maradéktalanul be kell tartani.

A növényvédőszer-engedélyezést az Európai Unióban az Európai Parlament és a Tanács 1107/2009/EK rendelete szabályozza. Az új EU-jogszabályok az eddigieknél lényegesen szorosabb együttműködést kívánnak meg a tagállamok között, és az értékelések nemzeti szintről a közösségi munkamegosztás szintjére helyeződnek át. E munkamegosztásban minden tagállamnak szavazatarányosan kell részt vállalnia.

Az engedélyező hatóságnak az alábbi főbb feladatok maradéktalan ellátását kell biztosítania:

- Új engedélykérelmek értékelése az EU egységes elvei szerint;
- Meglévő engedélyek módosítása;
- A régi, korszerűtlen, a mai előírásoknak nem megfelelő engedélyokiratok felülvizsgálata, újraértékelése az EU egységes elvei szerint;
- Egyes növényvédő szerek értékelése zonális referens tagállamként;
- Egyes hatóanyagok értékelése jelentéstevő tagállamként;
- A kölcsönös elismerés keretében átvett engedélyek esetében a hazai sajátosságoknak való megfelelés vizsgálata;
- A kérelmezők és felhasználók folyamatos és naprakész tájékoztatásának biztosítása, naprakész hatósági adatbázis létrehozása.

Ahhoz, hogy a mezőgazdasági termelő a növényvédő szert a legkorszerűbb előírásoknak megfelelően tudja használni, és a használatból kapcsolatos kockázatokat minimalizálni

lehesse, szükséges, hogy a szakterületi értékelések (pl. szermaradék, toxikológia, környezeti sors, ökotoxikológia, hatékonyság) és a hozzájuk kapcsolódó okiratok, ill. módosítások késedelem nélkül elkészülhessenek.

Az engedélyezésről szóló 1107/2009/EK rendelet 75. cikke a hatósági erőforrások tekintetében kötelezettségeket is ró a tagállamokra, mely szerint biztosítaniuk kell az engedélyezési folyamat határidőre történő végzéséhez szükséges szakképzett személyzetet a megfelelő létszámban.

Cél:

- Az EU-jogszabályok által előírt engedélyezési rendszer zavartalan működtetése.
- Magyarország aktívabb részvétele az uniós munkamegosztásban, a készítmények és hatóanyagok értékelésében.
- A felhasználók számára jól értelmezhető és a hazai sajátosságoknak megfelelő előírásokat tartalmazó okiratok kiadása az ún. engedély-átvételi eljárás során.
- Az engedélyezett kiskultúras növényvédőszer-választék bővítése.
- A feladatok ellátásához szükséges hatósági kapacitás megerősítése.
- Elektronikus hozzáférés biztosítása, az engedélyező hatóság által kibocsájtott növényvédőszer-engedélyokiratok hatósági jegyzékéhez (okirat-tár)

Szükséges intézkedés:

- Eljárásrendek kidolgozása az új engedélyezési rendszer működtetéséhez.
- Az engedélyező hatóságnál a munka- és feladatkörök elosztásának továbbfejlesztése az újonnan ellátandó feladatok figyelembe vételével.

Mutatók:

- Magyarország által vállalt EU-s hatóanyag és növényvédő szer értékelések száma.
- Korszerűsített régi okiratok száma.
- Kiskultúras engedélyek, kiterjesztések száma.
- Újonnan kiadott okiratok száma.
- Növényvédő szer és hatóanyag értékelő szakemberek száma.

5.2. Növényvédőszer-forgalmazás

A 2009/128/EK irányelv a növényvédő szerekkel foglalkozó forgalmazók, szaktanácsadók és hivatásos felhasználók számára alap- és továbbképzési rendszerek létrehozását írja elő.

A hazai szabályozás már több évtizede előírja a szakmai képzési követelményeket mind a forgalmazás, mind a felhasználás területén. A jelenleg hatályos növényvédelmi tevékenységről szóló jogszabály – az irányelv előírásainak megfelelően – az alábbiak szerint szabályozza a növényvédő szerrel folytatott tevékenységek végzését:

A felsőfokú növényvédelmi képzéssel rendelkezők jelenleg I. forgalmi kategóriájú növényvédőszer-forgalmazási, –vásárlási és –felhasználási engedély kiváltására jogosultak, mellyel lehetőségük van a növényvédő szer forgalmi kategóriájától függetlenül bármely tevékenység (forgalmazás, felhasználás, szállítás, tárolás, vásárlás stb.) folytatására.

Hazánkban a Magyar Növényvédőmérnöki és Növényorvosi Kamara (Kamara) és a növényvédelmi szakigazgatási szerv közösen működtetnek egy nem felsőfokú képzési rendszert, amely elvégzését követően II. forgalmi kategóriájú növényvédőszer-forgalmazási, vásárlási, és felhasználási engedély váltható ki. A növényvédelmi alaptanfolyam tematikája megfelel a 2009/128 EK irányelvben foglaltaknak, így biztosított a hivatkozott irányelv I. mellékletében felsorolt témákkal egyező ismeretanyag átadása a képzésben résztvevőknek.

A növényvédelmi tevékenységről szóló külön jogszabályban felsorolt képesítéssel rendelkező – többek között a Kamara képzésén résztvevő – személyek II. forgalmi kategóriájú növényvédőszer-forgalmazási, - vásárlási, és – felhasználási engedély birtokában jogosultak a II. és a III. forgalmi kategóriájú növényvédő szerrel folytatott bármely tevékenységre (kivéve szolgáltatás), így a forgalmazására is.

A III. kategóriába sorolt növényvédő szer vásárlása és szolgáltatásnak nem minősülő felhasználása szakképesítéshez, engedélyhez nem kötött.

A növényvédelmi szakigazgatási szerv az általa kiállított I. és II. forgalmazási, vásárlási, és felhasználási engedélyekről nyilvántartást vezet.

A növényvédelemmel kapcsolatos legújabb információk megszerzése érdekében a növényvédőszer-forgalmazási, - vásárlási és - felhasználási engedéllyel rendelkezőknek 5 évenként továbbképzésen kell részt venniük annak érdekében, hogy a hatóság újra érvényesítse az engedélyüket.

A jelenleg is működő kétszintű képzési rendszert Magyarország a továbbiakban is fenn kívánja tartani, ugyanakkor a képzések hatékonyságának növelése érdekében elkerülhetetlen a képzési rendszer átalakítása, hogy az a bevezetésre kerülő új kategóriarendszernek és az integrált növényvédelmi szemléletnek is megfeleljen. A képzési rendszer átalakításáról az NCST 6.1.1. pontja ad további információt.

A növényvédő szereket forgalmazó nagykereskedelmi egységek, valamint a növényvédő szerek nagy- és kiskereskedelmi forgalmazását végző egységek mindegyikénél egy évben legalább egyszer a növényvédelmi felügyelő ellenőrzést végez. A kiskereskedelmi egységek 100 %-ában, a növényvédőszer-készítményeket kisserelő üzemek több mint 50 %-ában évente legalább egyszer ellenőrzést végez a hatóság. Ezen hatósági eljárások a forgalmazó tevékenységének (rendelkezik-e a megfelelő telep- illetve működési engedéllyel, jelen van-e a szükséges képesítéssel és engedéllyel rendelkező személy, megfelelően történik-e a növényvédő szerek tárolása és szállítása), valamint a forgalmazott növényvédő szerek megfelelőségének ellenőrzésére irányulnak (címke, csomagolás, szavatosság, nyilvántartás stb.).

Az új kategóriarendszer bevezetését követően felül kell vizsgálni, és jogszabályban kell rögzíteni a képzésnek megfelelő engedélyek kiadási rendjét.

Cél:

- Növényvédő szer forgalmazását a kategóriájának megfelelő képzettséggel és ismerettel rendelkező személy végezze.

- A növényorvosi-vényköteles növényvédő szerek (A) és a nem vényköteles növényvédő szerek (B, C) értékesítésének az időpontjában tanácsokkal legyenek ellátva a végfelhasználók.
- Csökkenjen a szaktudás hiányában okozott azon eseteknek a száma, mely során a megengedett növényvédőszermaradék-határérték feletti növényvédőszer-maradékot tartalmazó termék kerül forgalomba, valamint csökkenjen a kijuttatást végző személyt érő expozíció, melynek következtében a növényvédő szer akut vagy krónikus megbetegedést okozhat.
- A kémiai módszerekkel szemben a fenntartható biológiai, fizikai és más nem kémiai módszerek legyenek elsődlegesen alkalmazva, amennyiben megfelelő növényvédelmet biztosítanak.

Szükséges intézkedés:

- A növényvédő szerek új kategóriarendszerének megfelelő szabályozás kialakítása, a jelenleg hatályos jogszabályok módosítása.
- A középfokú és felsőfokú növényvédelmi képzések során az integrált és biológiai növényvédelem oktatása, melynek révén az integrált és biológiai növényvédelem korszerű módszereit sajátíthatják el a képzésben résztvevők.
- Annak ellenőrzése, hogy a felhasználók a növényvédő szerek vásárlása során megkapták-e a szükséges tájékoztatást a készítmények felhasználására és a csomagoló anyagok tisztításával és elhelyezésével kapcsolatban.
- Növényvédőszer-göngyöleg (hulladék) kezelésének ellenőrzése a begyűjtőnél.
- A növényvédőszer-forgalmazók, kiszerezők ellenőrzése, valamint mintavétel növényvédő szer minőségének ellenőrzésére.

Mutatók:

- A kereskedelmi egységek és a felhasználók körében végzett hatósági ellenőrzések száma, eredményei.
- A kiadott növényvédőszer-forgalmazási, –vásárlási és –felhasználási engedélyek száma.
- Az 5 évenként, vagy a folyamatosan megszervezett továbbképzéseken kiadott tanúsítványok száma.

5.3. Növényvédőszer-felhasználás (technológia, előírások, ellenőrzés, képzés)

Magyarországon házi kertekben, hobbykertekben folytatott növénytermesztés igen elterjedt a lakosság körében, melynek eredményeképpen nem válik el olyan élesen a hivatásos (árutermelői) és saját felhasználásra történő termelés.

Az élelmiszerlánc-biztonság érdekében, az engedélyező hatóság által I., illetve II. kategóriákba sorolt növényvédő szerek felhasználása kizárólag a kategóriájának megfelelő forgalmazási, vásárlási és felhasználási engedéllyel rendelkező hivatásos felhasználók részére megengedett. Olyan növényvédőszer-felhasználó, aki engedéllyel nem rendelkezik, kizárólag az értékesítés, vásárlás és felhasználás szempontjából III. kategóriába sorolt növényvédő szerek vásárlására és saját célú felhasználására jogosult.

A környezetre kockázatot jelentő hatások további csökkentése érdekében a jövőben a növényvédő szerek kategóriarendszere változni fog. Ugyanakkor a gyakran belterületi,

zártkerti ingatlanokon, kis mennyiségben termesztett növényeket is meg kell védeni a károsítóktól, így továbbra is biztosítani kell annak lehetőségét, hogy egyes kevésbé kockázatosnak ítélt növényvédő szerek a nem hivatásos, amatőr növénytermesztők részére is elérhetőek legyenek.

Mint ahogy az a növényvédő szerek engedélyezése részénél (5.1.) is szerepel, a jövőben az amatőr növénytermesztők forgalmazási, vásárlási és felhasználási engedély hiányában kizárólag a nem vényköteles, előkészítést igénylő (B) kategóriába sorolt növényvédő szerek és (C) kategóriába sorolt szoba- és balkonnövények, valamint házkerti dísnövények ápolására engedélyezett készkiszerelésű növényvédő szerek, valamint növényvédő szernek nem minősülő növényvédelmi hatású termékek vásárlására és saját célú felhasználására lesznek jogosultak.

A növényorvosi-vényköteles (A) kategóriába sorolt növényvédő szerek felhasználására pedig továbbra is csak engedéllyel rendelkező hivatásos felhasználóknak lesz lehetősége.

Cél:

Növényvédő szer felhasználását, kijuttatását a kategóriájának megfelelő képzettséggel és ismerettel rendelkező személy végezze. A hivatásos és az amatőr felhasználók megfelelő képzése, tájékoztatása annak érdekében, hogy a megfelelő időben az arra legalkalmasabb módszerrel (kémiai, biológiai, agrotechnikai) védekezzenek a károsítók ellen.

Szükséges intézkedés:

- A növényvédő szerek új kategóriarendszerének megfelelő szabályozás kialakítása, a jelenleg hatályos jogszabályok módosítása.
- A hivatásos és az amatőr (lakossági) növényvédő szer felhasználók minél szélesebb körű tájékoztatása a helyes növényvédelmi gyakorlatról.
- Növényvédőszer-göngyöleg (hulladék) kezelésének ellenőrzése a mezőgazdasági termelőnél, növényvédőszer-felhasználónál.
- A megfelelő növényvédőszer-felhasználás és a jogszabályi előírások betartásának ellenőrzése termőhelyen és telephelyen, valamint mintavétel növényvédőszer-maradék vizsgálat céljából.

Mutatók:

- Az értékesített növényvédő szerek mennyisége.
- Az értékesített nem vényköteles növényvédő szerek mennyisége, az összes növényvédő szerhez viszonyított aránya.
- A hivatásos felhasználóknál végzett hatósági ellenőrzések során tapasztalt szabálytalanságok száma.
- A kiadott növényorvosi-vények száma.
- Tájékoztató anyagok az amatőr felhasználóknak a problémás termékcsoportokkal, károsítókkal kapcsolatban a megelőzés és a nem vegyszeres megoldások bemutatásával.
- A lakosság körében bekövetkezett, növényvédő-szer okozta mérgezéses esetek száma.
- A belterületeken, zártkertekben az amatőr felhasználók által végzett permetezések során történő növényvédőszer-elsodródásos esetek száma.

5.3.1. A kijuttatókat érő expozíció csökkentése

A növényvédő szerek forgalomba hozatali és felhasználási engedélyeiben (és a növényvédő szer címkéjén) kockázatbecslésre alapozott személyi védőfelszerelést kell előírni, olyan egységes formában, amely a felhasználó számára érthető, és az adott eszközt könnyen beazonosíthatóvá teszi. Ez biztosítja, hogy mind a felhasználó (a növényvédő szerekkel dolgozó), mind a védőeszközöket értékesítő kereskedő ismerje és megismerje a szükséges védőeszközöket. Ha a munka során több, eltérő kémiai készítményt használnak és több, különféle védelmi szintű védőeszközre lenne szükség, mindig a magasabb szintű védelmet biztosító eszközt kell használni.

Az előírt védőfelszerelés használatát széleskörűen kell ellenőrizni (az előkészítés, munkavégzés során), a képzéseken, továbbképzéseken ki kell térni a szakszerű használat ismertetésére. Ezáltal érhető el a védőeszközök viselésének általánossá válása, amelyek szakszerű és ergonomikus használatával az elfogadhatatlan mértékű foglalkozási eredetű növényvédőszer-terhelés kizárható.

Cél:

A növényvédő szert használó (előkészítő, kijuttató) személyek foglalkozási kémiai terhelésének minimális szintre (egészségkárosodást nem okozó) történő csökkentése. A védőeszközök viselésének általánossá válása, azok szakszerű és ergonomikus használatával a foglalkozási eredetű növényvédő szerek okozta egészségkárosodás kizárása.

Intézkedés:

- A növényvédőszeres-kezelés során használható és használandó személyi védőfelszerelések tipizálása.
- Az előírt védőfelszerelések használatát széles körűen kell ellenőrizni a növényvédő szer tárolása és a növényvédelmi munkálatok során.
- A védőeszközök beszerzési lehetőségeit és szakszerű alkalmazását a képzéseken, továbbképzéseken kell ismertetni.
- A személyi védőfelszerelések használatáról, megfelelő elméleti és gyakorlati képzés és oktatás kidolgozása szükséges.
- A növényvédőszer-expozícióból eredő mérgezési esetek feltérképezésére és dokumentálására monitoring-rendszert kell működtetni.
- A forgalomban levő növényvédő szerek engedélyének felülvizsgálata és az új növényvédő szerek engedélyezési eljárása során korszerűbb expozíció becslési modellek használatát kell bevezetni. Az új modellek pontosabb kockázatbecslést tesznek lehetővé.
- Tájékoztató füzet összeállítása a helyes növényvédőszer-felhasználási gyakorlatról a lakosság számára. A tájékoztató füzetet ingyenesen hozzáférhetővé kell tenni (pl. növényvédő szert árusító üzletekben).
- Ismeretterjesztő előadások, bemutatók tartása a helyes növényvédőszer-felhasználási gyakorlatról (falugazdásznál, gazdaboltokban, kertbarát klubokban stb.).

Mutatók

- A foglalkozási eredetű növényvédőszer-mérgezési esetek száma.
- Az ellenőrzések során tapasztalt szabálytalanságok száma.

5.3.2. Légi növényvédelmi tevékenység

A 2009/128/EK irányelv a 9 cikk. (2) bekezdésben megfogalmazott feltételekkel, lehetőséget biztosít a tagállamoknak a légi növényvédelmi tevékenység nemzeti engedélyezésére kockázatcsökkentő korlátozások maradéktalan betartása mellett, abban az esetben, ha az adott növényegészségügyi probléma más módon nem oldható meg. A légi növényvédelem Magyarországon több évtizedes múltta tekint vissza szigorú szabályozás és feltételrendszer keretei között. A magyar mezőgazdaság szerkezetét, a hazai domborzati és időjárási viszonyokat, valamint az időről-időre jelentkező rendkívüli növényegészségügyi helyzet kialakulásának veszélyét figyelembe véve indokolt a légi növényvédelmi tevékenység lehetőségének fenntartása az adott feltételrendszer keretei között.

A hatályos előírások szerint légi növényvédelmi tevékenység csak felsőfokú növényvédelmi képesítéssel rendelkező személy felügyelete mellett, légi kijuttatásra engedélyezett növényvédő szerrel végezhető. A tevékenység hatósági engedélyhez kötött, a kiadott engedélyekről a hatóság nyilvántartást vezet.

Cél: Légi növényvédelmi tevékenység során a növényvédőszer-elsodródásból eredő kockázatok csökkentése.

Szükséges intézkedés:

- Légi kijuttatásra szóló engedélyokiratok egységes felülvizsgálata kockázatbecslés alapján.
- A légi permetezés engedélyezésének nyilvánosság tétele.
- A légi növényvédelemről szóló jogszabályban és az engedélyokiratokban előírt elsodródást gátló eszközök, anyagok és egyéb kockázatcsökkentő intézkedések betartásának ellenőrzése.

Mutatók:

- A légi permetezés során a növényvédőszer-elsodródásból eredő káresetek száma.
- Kiadott légi növényvédelmi engedélyek száma.

5.3.3. Információgyűjtés a növényvédelmi gyakorlatról

A növényvédőszer-felhasználás adatainak nyilvántartásáról a növényvédő szerekre vonatkozó statisztikákról szóló 1185/2009/EK rendelet alapján, kötelező jelentést küldeni. Ezen rendelet II. mellékletének előírásai szerint meghatározott adatokat egyes kiválasztott növényeken alkalmazott növényvédő szerekben található – a rendelet III. mellékletében felsorolt – hatóanyagok vonatkozásában kell megadni.

A fent nevezett rendeletnek megfelelő adatszolgáltatás érdekében a növényvédő szerek kijuttatásának adatait úgy célszerű összegyűjteni, hogy az a lehető legköltségkímélőbb legyen, és ne okozzon felesleges adminisztratív terheket az adatszolgáltatóknak. Ezt legegyszerűbben úgy lehet megvalósítani, ha a már meglévő adatbázisokban szereplő növényvédőszer-felhasználóktól történik a megfelelő adatok begyűjtése.

Jelenleg Magyarországon a növényi terméket előállítók nagyjából 90 %-a szerepel a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) adatbázisában. Továbbá az agrár-környezetgazdálkodási (AKG) támogatásban részesülő termelők (mintegy 13 ezer ügyfél) jelenleg is kötelesek minden évben a növényvédőszer-felhasználásukat igazoló permetezési naplót elektronikus adatszolgáltatás keretében a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, Növény-, Talaj- és Agrárkörnyezet-védelmi Igazgatósága részére megküldeni.

A két adatbázis együttes felhasználásával, a szakmai köztestületek bevonásával, előre meghatározott kritériumoknak megfelelő termelők közül, egy előre meghatározott módszertan alapján reprezentatív (megfelelő területi eloszlású, elhelyezkedésű, megfelelő területmérettel rendelkező) sokaságot kell kiválasztani adatszolgáltatónak. Az adatszolgáltatók körét úgy kell meghatározni, hogy a növényvédőszer-felhasználási adataiból megfelelő statisztikai becslési eljárást alkalmazva, Magyarország teljes növényvédőszer-felhasználása modellezhető legyen, a meghatározó növénykultúrák (őszi búza, kukorica, napraforgó, repce, szőlő, alma) vonatkozásában.

A termelők adatszolgáltatási kötelezettsége folytán benyújtott adatait a rendszerben név nélkül kell kezelni, ugyanakkor biztosítani kell az adatok megyei szinten történő tárolását a növényvédő szerek beavatkozásokat értékeléséhez.

Az így kapott adatok a környezeti-monitoring eredményeivel együtt biztosítják a szükséges intézkedések megalapozását, és a Nemzeti Cselekvési Tervben meghatározott intézkedések hatékonyságának ellenőrzését. Az adatok kiértékelése alapján meg kell vizsgálni azokat a fejlesztési lehetőségeket, melyek a problémák megoldásában segítségre lehetnek és azok a szaktanácsadók bevonásával széles körben terjeszthetők.

Cél:

Magyarország növényvédőszer-felhasználási adatainak nyilvántartása.

Szükséges Intézkedés:

- A növényvédelmi tevékenységről szóló jogszabály módosítása arra vonatkozóan, hogy a hatóság által megkeresett ügyfél köteles ilyen jellegű adatot szolgáltatni.
- Az adatgyűjtésben érintett állam- és szakigazgatási szervek közötti együttműködési megállapodás kialakítása, az adatbázisból megszerzhető információk felhasználására.
- A feladat kivitelezése érdekében, szakértők bevonásával, a növényvédő szerekre vonatkozó statisztikákról szóló 1185/2009/EK rendelet II. mellékletében meghatározott irányoknak megfelelő szűrési feltételek kidolgozása, amelyek segítségével kiválaszthatók az adatszolgáltatók.
- Adatközlési rendszer kiépítése.

Mutatók:

- A 6 indikátor kultúrában kijuttatott növényvédő szerek típusa, hatóanyaga, mennyisége.
- A növényvédelmi gyakorlatot bemutató adatsorok/statisztikák.

5.3.4. A magyarországi ökológiai viszonyoknak megfelelő helyes mezőgazdasági gyakorlat alkalmazása

A növénytermesztés szakszerű termesztési gyakorlatának a tábla domborzati és talajadottságai szerint történő megválasztása (pl. minimumművelés, talajművelés, talaj tápanyag tartalmához igazított tápanyagellátás, természetes illetve vetett és művelt puffer-sávok beiktatása, nem cél-szervezetek részére élőhely és táplálék biztosítása puffer-sávokkal, vetésforgó alkalmazása) önmagában is elősegíti a növényvédőszer-felhasználás környezeti kockázatának csökkentését.

A helyes mezőgazdasági gyakorlat széles körű elterjesztése, mely magában foglalja mindazon növénytermesztési technológiai eljárásokat, melyekkel a növényvédő szeres beavatkozások száma tovább csökkenthető. Ilyen eljárások közé sorolható:

- Rezisztens és toleráns fajták termesztése a termőterület adottságainak figyelembevételével.
- Hasznos élő szervezetek felszaporodásának biztosítása vetett és művelt szegélyek létesítésével.
- A helyi adottságoknak megfelelő talajművelés kialakítása (pl. minimumművelés az erózióknak kitett területeken).
- A talaj szervesanyag tartalmának megőrzése
- A környezeti és tájszerkezeti elemekhez kapcsolódó vetésszerkezet, betegséggellenálló-tájfajták, vetésváltás/vetésforgó, művelésmódok, fajtaválaszték kialakítása.
- A növény igényeihez és a tábla talajvizsgálattal megállapított tápanyag szintjéhez igazodó harmonikus tápanyag-gazdálkodás.

Cél:

A helyes mezőgazdasági gyakorlat általánossá tétele.

Szükséges intézkedés:

- Kistájegységi szintekre kell kidolgozni azokat az eljárásokat, melyekkel az integrált növénytermesztéshez kapcsolódva a helyes mezőgazdasági gyakorlat az adott térben bevezethető, a fajta, a hibrid és a művelésmód kistájegységi kísérletek üzemi szintű beállításával és értékelésével (szakmai szervezetek, intézmények bevonásával).
- Ajánlati fajtajegyzék elkészítése.
- Fémzárolt vetőmag, ellenőrzött szaporítóanyag használatának elterjesztése.
- A biztonságos vetőmag csávázás érdekében a rovarölő szeres csávázás esetén a meghatározott leporlási határértékek betartása.
- Fémzárolt vetőmag csomagolásán a csávázott vetőmag biztonságos vetésére vonatkozó előírások feltüntetése, a növénytermesztők ezzel kapcsolatos képzése.
- Csávázott vetőmag – különös tekintettel a rovarölő szerrel csávázott mag - vetésére vonatkozó kockázatcsökkentő előírások betartása (pl.: deflektor alkalmazása a pneumatikus vetőgépeken).

Mutatók:

- A helyes mezőgazdasági gyakorlatot, környezettudatos technológiát alkalmazó mezőgazdasági termelők száma.
- A helyes mezőgazdasági gyakorlatot, környezettudatos technológiával termesztett kultúrák területe (ha), illetve részaránya.

5.3.5. Integrált növénytermesztési technológia kétszintű bevezetése

Napjainkban az emberek étel- és ital-fogyasztási szokásai jelentős változáson mennek keresztül. Az integrált gazdálkodás megteremti az összhangot az emberi egészség megővése, a minőségi élelmiszerek előállítása, a környezet védelme, és megőrzése között.

Az integrált gazdálkodás egy olyan összehangolt, komoly szaktudást igénylő termesztési technológia, amely a termőhely megválasztásától egészen a fogyasztásig terjed. Ezt a teljes élelmiszerláncon átívelő komplexitást talán a legjobban egy elterjedt EU-s „termőföldtől az asztalig” kifejezés tükrözi, amely egyúttal a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal mottója is.

A fentiek alapján az integrált gazdálkodás szabályozási kereteinek megteremtése a fenntartható mezőgazdaság alapja Magyarországon is. Ennek a célkitűzésnek meghatározó eleme a peszticidek fenntartható használatáról szóló 2009/128/EK irányelv előírása, mely szerint 2014. január 1-től kötelezően be kell tartani minden gazdálkodónak az integrált növényvédelemre (IPM) vonatkozó, külön jogszabályban meghatározott előírásokat.

Az integrált gazdálkodás elterjesztéséhez, – tekintettel az integrált növényvédelem kötelező bevezetésére – több szintű termesztéstechnológiai változás szükséges:

- integrált növényvédelemre vonatkozó kötelező előírások betartása a 2009/128/EK irányelvnek megfelelően 2014. január 1-től;
- tanúsító védjeggyel igazolt integrált gazdálkodás feltételeinek betartása a vonatkozó jogszabálynak megfelelően („Minősített Integrált Gazdálkodó/Termék” tanúsító védjegy).

Az Irányelv alapján bevezetendő integrált növényvédelemre vonatkozó kötelező előírásokat a 43/2010. FVM rendelet alapvető növényvédelmi kötelezettségként fogalmazza meg. A fogyasztási igények és a piaci viszonyok megváltozása szükségessé teszi egy olyan védjeggyel igazolt integrált gazdálkodás bevezetését, amely teljesítése kimagasló szakmai színvonalon lehetséges, emiatt csak önkéntes rendszerben valósítható meg. Ennek a rendszernek az elemei:

- Területmegválasztás és az adott termőhelyen eredménnyel termesztendő növények okszerű megválasztása.
- Megalapozott vetésváltás: az egymást követő kultúrák betegségei, kártevői, gyomviszonyai eltérőek legyenek. Fontos az elővetemény értékének és az újravetés idejének szem előtt tartása is.
- Fajtaválasztás: adott termőhelyhez, termesztéstechnológiához, termesztési célhoz legalkalmasabb fajta kiválasztása.

- Egészséges, ellenőrzött szaporítóanyag használata, különös tekintettel a vírus- és fitoplazma-mentességre.
- Agrotechnikai növényvédelem:
 - Talajművelés: az okszerű talajművelés nem csak optimális feltételeket biztosít a növény fejlődéséhez, de hozzájárul a fertőzési nyomás csökkentéséhez is (növényi maradványok beforgatásával nem tud áttelelni a kórokozó, a tarlóhántással, tarlóápolással a talaj gyommagkészlete csökkenthető).
 - Tápanyagellátás: a szakszerű tápanyagellátás következtében a növény jobban ellenáll a károsítóknak.
 - Vetés: a vetés idejének és módjának helyes megválasztása meghatározó a növény fejlődése során.
 - A telepítés/vetés irányának megválasztásakor eleget kell tenni a talajvédő termőföldhasználat szabályainak.
 - Ültetvények esetében metszés: nem csak a termőegyensúly beállítása a cél, de számos növényvédelmi hatása is van (fertőzött részek eltávolítása, a szellős koronában kevésbé fertőzőképesek a kórokozók stb.).
 - öntözés, energiatakarékos öntözési módszerekkel a talajszerkezet óvása érdekében (figyelemmel a víz minőségére, az öntözés időpontjára és időtartamára).
- Növényvédelmi előrejelzés (növényi károsítók rendszeres megfigyelése, csapdázása, időjárási adatok mérése, adatok rögzítése, azok felhasználása a védekezés szükségességének az eldöntésekor stb.).
- A védekezési módszer kiválasztása, a védekezés pontos időzítése.
- Mechanikai növényvédelem: pl. gépi sorközművelés, kapálás, kéregkaparás.
- Fizikai növényvédelmi eljárások: pl. talajgőzölés.
- Biológiai növényvédelem: károsítók természetes ellenségeinek ok- és célszerű alkalmazása. Ezen lehetőség mind szélesebb körben való alkalmazása kívánatos, a környezetre, már meglévő ökoszisztémára gyakorolt hatásuk vizsgálatát követően.
- Kémiai növényvédelem: A fent felsorolt lehetőségek kihasználása mellett is szükséges lehet a térben és időben célzott módon, előrejelzésen alapuló növényvédő szeres beavatkozás. Növényvédő szeres védekezés esetén a környezetet a legkevésbé terhelő növényvédő szerek alkalmazása, megfelelő eszközzel végzett kijuttatás, a károsítóban kialakuló rezisztencia megakadályozása, késleltetése, a hatás ellenőrzése (megfigyelések rögzítése).
- A nem-célszervezetek számára búvó-, táplálkozási és szaporodási helyet biztosító ökológiai folyosók, ökológiai kiegyenlítő felületek, erdősávok, cserje- és facsoportok kialakítása, és az itt megtelepedett hasznos élő szervezetek kiemelt védelme.
- Beporzó rovarok számának megőrzése, illetve növelése érdekében a beporzó rovarok számára vonzó virágzó növényekkel vetett és karbantartott sávok kialakítása a szántóterületek szélén az egyes táblák között.
- Vízparti vegetációs védősávok optimális kialakítása (szélesség, növénytársulások) és fenntartása a növényvédő szerek használatából adódó szennyeződések megakadályozása céljából.

- A betakarítás és tárolás szakszerű végrehajtása (időpontjának, módjának meghatározása, tekintettel az élelmezés-egészségügyi várakozási időkre).
- A munkálatok során a pontszerű talaj- és vízszennyezések megakadályozása.
- Hulladék kezelése (a természetstechnológia során keletkező hulladékok szakszerű kezelése, ártalmatlanítása).

Az integrált gazdálkodás, integrált növényvédelem rendkívül összetett, a természetstechnológia valamennyi elemét rendszerbe foglalva tartalmazza, ezért ennek bevezetése és alkalmazása magasan kvalifikált szakemberek igénybevételével valósítható meg. Mindezek miatt szükséges, hogy jogszabály írja elő növényorvos alkalmazásának kötelezettségét, azaz a növényvédelmi szakirányítást kizárólag felsőfokú növényvédelmi végzettséggel rendelkező szakemberrel kötött írásbeli szerződés útján lehet biztosítani.

A szakirányító kötelező alkalmazásának következtében:

- Az integrált technológia eredményességének alapja a nagyobb szaktudás, melynek következtében mérhetően csökken a felhasznált növényvédő szerek mennyisége, csökken a környezet növényvédőszer-terhelése.
- Az okszerű integrált növényvédelemben részesített kultúra magasabb minőségű terményt eredményez.
- A növényvédelmi szakirányítók feladatai kibővülnek: a növényvédő szerekhez való hozzájutás és szakszerű felhasználás biztosításán túl a növényvédelmi tevékenységet integrált rendszerbe foglalva kell irányítani.

Az integrált növényvédelemhez kapcsolódó szaktudást az alábbiak szerint lehetséges biztosítani:

- megfelelő színvonalú felsőfokú növényvédelmi képzés,
- növényvédelmi szakirányítók 5 éves továbbképzése,
- a termelők részére előírt növényvédelmi alap- és továbbképzések.

A szükséges növényvédő szerek védekezést előrejelzésre kell alapozni. Üzemi szinten, a károsítók előrejelzése nélkülözhetetlen a védekezés szükségességének valamint a hatásos védekezés optimális időpontjának meghatározásához. Ez tulajdonképpen a kórokozók fertőzésökológiai feltételeinek, illetve a kártevők fejlődésmenetének, a kritikus fejlődési fokozat egyedszámának a növényállományban végzett vizsgálatát, felmérését jelenti. A károsítókat megfelelő módszerekkel és rendelkezésre álló eszközökkel folyamatosan figyelni kell. A megfelelő eszközök közé tartoznak a helyszínen végzett megfigyelések, valamint tudományosan megalapozott előrejelzési és korai diagnosztikai rendszerek, továbbá igénybe kell venni a szakmailag képesített tanácsadók javaslatait.

A területi alapon egymásra épülő előrejelzési rendszerekből, országos lefedettséggel működő integrált előrejelzési rendszert kell kialakítani. Ennek kiépítése és üzemeltetése a jogszabályoknak megfelelően a Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara szervezetében, szaktudásának felhasználásával valósítható meg.

Az egyes kultúrákhoz kapcsolódó integrált technológiákat egységes sablon alapján kell kidolgozni, folyamatosan felül kell vizsgálni és aktualizálni kell, továbbá elérhetővé kell tenni a gazdálkodók számára.

Cél:

Egy egységes, a környezet és az egészség védelmét maximálisan szem előtt tartó, jövedelmezőséget biztosító, a biológiai sokféleséget és a természeti erőforrásokat megőrző, kiváló minőségű, egészséges termékeket előállító integrált gazdálkodási rendszer kidolgozása és elterjesztése. Ezen integrált szemléletű gazdálkodás elterjesztése hozzájárul:

- a szakszerű növényvédőszer-használat révén az élelmiszer-biztonsághoz, az emberi egészség és a környezet védelméhez,
- az egészséges és biztonságos növényi termékek előállításához (alacsonyabb növényvédőszer-maradék érték, kevesebb hatóanyag a terményekben),
- a környezetterhelés csökkentéséhez (különösen a felszín alatti vizek, a felszíni vizek és a talaj védelme),
- a biológiai sokféleség megőrzéséhez,
- a fogyasztók a hazai előállítású növényi terményekbe vetett bizalmának erősödéséhez.

Szükséges intézkedés:

- integrált termesztéstechnológiai és növényvédelmi útmutató kidolgozása,
- károsító veszélyességi elemzések készítése,
- növényvédelmi előrejelzésre alapozott védekezési gyakorlat általánossá tétele,
- a nem kémiai védekezési megoldások és a biológiai védekezési módszerek ösztönzése,
- a tanúsító védjeggyel igazolt integrált gazdálkodás bevezetése („Minősített Integrált Gazdálkodó/Termék” tanúsító védjegy),
- ismeretterjesztő anyagok készítése, a termelők és a fogyasztók részére és médián keresztül történő közlése, a minőséget, az élelmiszer-biztonságot, a nyomon követhetőséget garantáló védjegy széleskörű megismertetése érdekében,
- a gazdálkodók szakismeretének rendszeres fejlesztése (tanfolyamok, továbbképzések, elektronikus és nyomtatott média),
- az integrált növénytermesztési technológiákat bemutató mintagazdaságok létrehozása, bemutatók szervezése és képzési rendszerbe illesztése,
- az integrált termelést népszerűsítő kampányok támogatása.

Mutatók:

- A tanúsító védjeggyel igazolt integrált gazdálkodást folytatók száma, és az általuk művelt terület nagysága, részaránya.
- Szakmai kiadványok, ismeretterjesztő anyagok és publikációk, képzések száma.
- A növényvédőszer-használat változása, csökkenése.

5.3.6. Ökológiai gazdálkodás

Az ökológiai gazdálkodás térnyerése nagymértékben hozzájárulhat Magyarországon a növényvédő szerek fenntartható használatához, különös tekintettel a fokozott környezeti érzékenységgű területeken folytatott gazdálkodás esetében.

A kellő támogatás- és szabályozáspolitikai ösztönzés, fizetőképes hazai kereslet és fogyasztói hozzáállás, továbbá export-marketing hiányában Magyarország eddig nem használta ki kellő mértékben az ökológiai gazdálkodásban rejlő lehetőségeit. Az európai tendenciákkal ellentétes módon, Magyarországon nem nőtt megfelelő mértékben az ellenőrzött ökológiai gazdálkodás alá vont területek nagysága, az mindössze a mezőgazdasági terület 2%-a. Kedvezőek ugyanakkor az ökológiai és egyéb adottságok (jogsabályi háttér, GMO-mentesség, tájfajták, őshonos fajták, erős ellenőrzési-tanúsítási rendszer) az ökológiai gazdálkodáshoz. Ma már hazánkban is egyre több, az ökológiai gazdálkodást segítő technológiai módszer áll rendelkezésre. Az ökológiai gazdálkodás nagyobb élőkommunikáció-igénye növeli a foglalkoztatottságot, kiválóan alkalmas a családi gazdaságokban történő megvalósítására, a biotermékek fogyasztása az ehhez kapcsolódó ismeretek révén is javíthat a magyar népesség rossz általános egészségi állapotán, és környezeti hatásai is kedvezőek (vízkészlet és termőföld jó állapotának megőrzése, az ökológiai egyensúly megőrzése, környezetterhelés mérséklése). Emellett kevésbé függ a külső, energiaigényes inputoktól.

Cél:

Az ökológiai gazdálkodásban részt vevő gazdálkodók, valamint az ökológiai gazdálkodásba vont területek arányának növelése.

Stratégiai irányok és teendők:

- A biológiai növényvédelmi módszerek terjedésének ösztönzése, többek között a jogi környezet megfelelő, annak sajátosságaihoz igazodó módosításával.
- Az ökológiai gazdálkodás versenyképességét és termésbiztonságát megalapozó tápanyag-gazdálkodási és növényvédelmi kutatások, fejlesztések és innovációk támogatása.
- A már rendelkezésre álló, ökológiai gazdálkodást segítő technológiai módszerek szélesebb körben való megismertetése, széleskörű ismeretterjesztés.

Szükséges intézkedések:

Az ökológiai gazdálkodás a fenntarthatóság kiemelkedően fontos eleme hazánkban a fokozott környezeti érzékenységgű területeken folytatott gazdálkodás miatt. Terjesztésének és fejlesztésének eszközei:

Ökológiai gazdálkodás támogatása

- Egyszerű és világos előírások kidolgozása az ökológiai gazdálkodás támogatásainak feltételeiről.
- Szakszerű és jogszerű ellenőrzési rendszer fenntartása.

Az ökológiai gazdálkodás megismertetése és terjesztése:

- Növény- és vetésforgó specifikus ökológiai termesztési ajánlások kidolgozása, melyek bemutatják az agrotechnikai és előrejelzési, szignalizációs eszközöket,

valamint a felmerülő növényvédelmi problémák esetén szükséges védekezési módszereket.

- Támogatott szaktanácsadási rendszer kiépítése az ökológiai gazdálkodásban már gyakorlattal rendelkező termelők bevonásával:
 - Agrotechnika növény-egészségügyi hatásának kiaknázása az ökológiai termesztésben.
- Hatósági adatbázis létrehozása:
 - Az EU-tagállamokban ökológiai gazdálkodásban alkalmazható növényvédő szerek listájának közreadása.
 - Ökológiai gazdálkodásban használható növénykondicionáló és terméshozó anyagok listájának közreadása.
- Központi előrejelzési és/vagy szignalizációs rendszer kiépítése.
- Környezeti kockázatot csökkentő eljárások beemelése az ökológiai gazdálkodásba - biodiverzitás megőrzését, és a hasznos élő szervezetek védelmét szolgáló programok támogatása (pl. nem művelt szegélyek és sávok, beporzó rovarok táplálkozását segítő szegélynövények vetése).

Ökológiai gazdálkodásban használható növényvédő szerek engedélyezésének hatósági támogatása

- EU ökológiai rendelet (889/2008/EK II. melléklet) pozitív listájának bővítése nemzeti kezdeményezéssel.
- Ökológiai gazdálkodásban használható növényvédő szerek kiskultúrák kiterjesztése gyorsított eljárással.
- EU-tagállamokban engedélyezett ökológiai gazdálkodásban használható növényvédő szerek engedélyezése kölcsönös elismerés alapján.

Mutatók:

- Ökológiai gazdálkodást folytatók száma.
- Ökológiai gazdálkodásba vont területek nagysága, jellemzői, kultúrák.
- Ökológiai termékek piaci részesedése.
- Ökológiai gazdálkodásban engedélyezett növényvédő szerek/hatóanyagok száma.

5.4. A növényvédőszer-használat környezeti hatásai

5.4.1. Környezeti szempontból kiemelkedő érzékenyséű területek

A növényvédő szeres kezelések kockázatának csökkentése érdekében különös intézkedéseket kell bevezetni a környezeti szempontból kiemelt érzékenyséű területeken. Kiemelt érzékenyséű területnek tekintendő:

- speciális környezeti adottságú területek (pl. vízbázisok, drénezett talajok, karsztos területek);
- felszíni vizek környezete;
- közösségi jelentőségű természetes élőhelyek, állat- és növényfajaink védelmében kijelölt területek (pl. NATURA 2000, hazai védett természeti területek);
- államilag ellenőrzött méhanya-nevelő telepek környezete;

- erdőterületek;
- lakóterületek, közparkok, kiránduló területek közelsége;
- talajerózióknak kitett területek, az átlagosnál csapadékosabb országrészek.

Cél:

Kiemelt érzékenységű területeken speciális növényvédelmi technológia kidolgozása és alkalmazása.

Intézkedések:

- Területek kijelölése: növényvédelmi, környezeti kockázati modellek és GIS-adatok alkalmazása.
- Regionális tanácsadás fejlesztése (Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara)
- A növényvédőszer-lemosódás vizsgálata a talajban, egyben a lemosódás és a talajerózió megakadályozására talajkímélő művelési mód és/vagy növényi szegélyek kialakítása (elterjesztése)
- Környezeti elemek (talaj, felszíni vizek, talajvíz) és ivóvíz folyamatos monitorozása, a rendszeresen megjelenő szennyezőkre és a nagy mennyiségben felhasznált hatóanyagokra nézve – ezen adatok elemzése és közzététele, szükség esetén intézkedések elrendelése
- Engedélyokiratokban előírt kockázatcsökkentő intézkedések betartásának ellenőrzése, különös tekintettel az ivóvízbázisok gyűjtőterületein
- Lakott területek növényvédelmére kis kockázatú növényvédő szerek alkalmazásának ösztönzése

Mutató:

- Talajok, felszíni vizek, ivóvíz szennyezettsége.
- Kiemelt kockázatú területeken végzett ellenőrzések száma, eredményei.

5.4.2. A fel nem használt növényvédő szerek maradványaiból és a csomagolóanyagokból származó hulladékok által okozott környezetszennyezés csökkentése

Magyarországon évente mintegy 1900-2000 tonna, növényvédő szerrel szennyezett csomagolóeszköz, zömében műanyag kanna (70%), továbbá szennyezett papírzsák (20%), társított hulladék (10%) és minimális üveghulladék képződik. A növényvédő szerrel szennyezett csomagolóanyagok, göngyölegek begyűjtése és ártalmatlanítása a vonatkozó jogszabályban meghatározottak szerint - a növényvédő szereket gyártók/elsődlegesen forgalmazók finanszírozásával - non profit társaság által szervezeten, zárt rendszerben működik. A történelmi, lejárt szavatosságú növényvédő szerek mennyisége az utóbbi években - részben a korábbi években meghirdetett begyűjtési akcióknak köszönhetően - csökkent, de a begyűjtésre eddig nem került növényvédőszer-hulladék még mindig jelentős környezeti és egészségügyi kockázatot jelent. Az akciók folytatásával a történelmi növényvédőszer-hulladékokból származó kockázat felszámolható lesz, ezzel a probléma végérvényesen megoldható. Újratermelődésük gazdasági és adminisztratív okok (a növényvédő szerek magas ára, az EU-s felülvizsgálati program során kivonásra kerülő hatóanyagok felhasználásának

tervezhető határideje, raktározási előírások, technológiában történő ártalmatlanítás) miatt nem várható.

Cél: A növényvédő szerrel szennyezett csomagolóanyagok, göngyölegek begyűjtési arányának érdemi növelése, továbbá a mezőgazdasági termelőnél, növényvédőszer-felhasználónál esetlegesen megmaradó növényvédőszer-készletek környezetre biztonságos ártalmatlanítása.

A csomagolásról és a csomagolási hulladékról szóló EU-irányelv, illetve az azt harmonizáló hazai csomagolási rendelet szerint 2012-ben el kell érni, hogy az évente forgalomba hozott csomagolás tömegének legalább 60%-a hasznosításra, ezen belül legalább 55%-a anyagában feldolgozásra kerüljön. Az általános kötelezettség természetesen a növényvédőszer-csomagolásokra is kiterjed. A növényvédő szerrel (potenciálisan) szennyezett csomagolási hulladék kezelése azonban az általános kezeléstől eltérően, elkülönítetten kell, hogy történjen. Ez esetben a 60%-os hasznosítás biztonságos teljesítése alapvetően csak veszélyeshulladék-égető műben, energiahasznosítással valósulhat meg, anyagában történő hasznosítás legfeljebb a garantáltan nem szennyezett, elkülönített másodlagos vagy harmadlagos csomagolásnál, illetve az égetési maradékból elkülönített fémeknél jöhet szóba.

Szükséges intézkedés:

- A növényvédő szerrel szennyezett csomagolóeszköz-hulladékok kezeléséről szóló 103/2003. (IX. 11.) FVM rendelet módosítása az új hulladékgazdálkodási törvénynek megfelelően.
- Növényvédőszer-maradványokból és csomagolóanyagaiból származó veszélyek csökkentése érdekében hozandó intézkedések:
 - A történelmi növényvédőszer-hulladékok végleges felszámolására, begyűjtési akciók megszervezése azokban a megyékben, amelyek kimaradtak a korábbi akciókból. A begyűjtés/ártalmatlanítás költségeinek meghatározott részét állami forrás biztosítja. Az akciók után fokozott hatósági ellenőrzések végrehajtása az érintett megyékben.
 - A begyűjtött szennyezett csomagolóanyag és lejárt növényvédő szer csak veszélyeshulladék-égetőkben kerülhet ártalmatlanításra/hasznosításra.
 - A növényvédő szerrel szennyezett csomagolóanyagok, növényvédő szer és csávázott vetőmag göngyölegek gyűjtésének, szállításának, kezelésének, valamint a hulladékgazdálkodási létesítmények és berendezések üzemeltetésének fokozott ellenőrzése.
 - Nemzeti hatóságok (környezetvédelmi, növényvédelmi) együttműködésének erősítése a szakmai munkában, a hatósági ellenőrzésekben.
 - Időszakos közös hatósági ellenőrzések a történelmi növényvédőszer-hulladék készletek felderítésére.
 - A mezőgazdasági termelők folyamatos és hatékony tájékoztatása egyrészt a kiürült szennyezett göngyölegek kezelésének és begyűjtésének szabályos módjára, valamint az esetlegesen megmaradó növényvédő szer környezeti

veszélyt nem jelentő (technológiában történő) ártalmatlanítására vonatkozóan.

- A közvélemény folyamatos és hatékony tájékoztatása a kiürült növényvédőszeres göngyölegek más célra történő felhasználásából származó veszélyekről. A mezőgazdasági termelők kör és közvélemény tájékoztatásában – az azt eddig is végző non-profit társaság mellett - a növényvédőszer-forgalmazásban érintett szakmai érdekképviselők is részt vesznek.

Mutatók:

- Értékesített növényvédőszeres és csomagoló anyagok mennyisége.
- Begyűjtési akciókkal érintett megyék száma.
- Felderített, de nem begyűjtött történelmi, lejárt szavatosságú növényvédőszeres anyagok mennyisége.
- Begyűjtött csomagolóanyag-hulladékok mennyisége, aránya.

5.4.3. A kijuttató berendezések hibájából, helytelen használatából adódó kockázatok csökkentése

Magyarország területén jelenleg használatban lévő kijuttató berendezések, permetezőgépek műszaki színvonal és műszaki állapot tekintetében vegyes képet mutatnak. A vonatkozó jogszabályoknak megfelelően az új gépek (10-12 évnél fiatalabb) rendelkeznek forgalomba hozatali engedéllyel. Hazánkban illegális gépforgalmazás nem jellemző. A kijuttató berendezések rendszeres időközönként történő, hatósági jellegű felülvizsgálati rendszeréhez a jogszabályi háttér, rendelkezésre áll.

Cél: Az ellenőrzésre kötelezett növényvédelmi kijuttató berendezések időszakos felülvizsgálati rendszerének kialakítása, bevezetése, működtetése. A kijuttató berendezések magas színvonalú, növényvédőszer-takarékos és biztonságos, a környezetet legkevésbé szennyező működését elősegítő szabályozási, pályázati, gazdasági környezet kialakítása.

Intézkedés:

A növényvédelmi kijuttató berendezések időszakos felülvizsgálati rendszerének kialakításával kapcsolatos intézkedések:

- A bevizsgálásra kötelezett mezőgazdasági termelők, növényvédőszer-felhasználók többszintű és hatékony tájékoztatása.
- Az időszakos felülvizsgálat rendszerének beindítása 2013. január 1-től kezdődően.
- Az időszakos felülvizsgálattal kapcsolatos további körülmény, javaslat:
 - minden 100 l, illetve annál nagyobb tartályterefogatú eszközre vonatkozzon,
 - terjedjen ki és kerüljön kidolgozásra a légi és vasúti kijuttató eszközökre is, valamint a csávázó berendezésekre
 - fokozatos bevezetés (később 4 évente kötelező),
 - egységes adatbázis létrehozása.

A kijuttató géppark általános állapotát javítandó további intézkedések:

- K+F pályázatok kiírásánál nagyobb gyakorisággal és hangsúllyal szerepeljen témaként a környezetkímélő technika/technológia fejlesztése.
- Célirányos géptámogatás környezetkímélő növényvédelmi technika beszerzésére.
- Támogatási rendszer kidolgozása a környezetkímélő technikai részmegoldások, átalakítások ösztönzésére (pl.: légbeszívásos fúvóka, légszák, növényérzékelő berendezés, közvetlen növényvédőszer-beadagolás, GPS-vezérlés, vetőgépeken leporlás megakadályozását szolgáló berendezés alkalmazása pl. deflektor).

Fenti intézkedések közül a kijuttató berendezések időszakos felülvizsgálata központi forrást igényel. A javasolt pályázati lehetőségek a rendelkezésre álló pályázati keretek terhére nevesíthetők, míg az oktatás/tájékoztatás a témában érdekelt szakmai/érdekképviselői szervezetek, illetve a bevizsgálást végző állomások bevonásával finanszírozható.

Mutatók:

- Az időszakos felülvizsgálaton részt vett gépek száma.

5.5. Illegális növényvédőszer-használat, feketetechnológiák felszámolása

5.5.1. Feketetechnológiák visszaszorítása

Hazánkban az elmúlt évtizedben jelentős számú hatóanyag és ebből eredendően számos növényvédő szer került visszavonásra. Egyes kultúrák esetében az engedélyezett növényvédő szerek csökkenésével, illetve kiesésével szinte megoldhatatlanná vált az egyes kórokozók és kártevők elleni hatékony beavatkozás. A növénytermesztés és az élelmiszerbiztonság fenntartása érdekében a növényvédő szerek engedélykirata pontosan tartalmazza a növényvédő szerek felhasználására vonatkozó előírásokat kultúránként.

Cél:

Célként kell megfogalmazni, hogy valamennyi hazánkban termesztett jelentősebb kultúra (fő és kiskultúrák) esetén engedélyezett védekezési lehetőségek álljanak a gazdálkodók rendelkezésére, amennyiben a nem növényvédő szeres megelőzési technológiákkal nem védhető ki a károsítás. A fekete/nem engedélyezett felhasználások száma csökkenni fog, ha engedélyezett technológiával megoldható a károsító elleni védekezés.

Várható eredmény: A tervezett intézkedések végrehajtásával a feketetechnológiák aránya és mértéke visszaszorul, ezáltal csökken az emberi egészség károsodása és a környezet terhelése.

Intézkedések:

- A megoldásra váró technológiai problémák feltérképezése, figyelembe véve a megelőző nem növényvédő szer használaton alapuló technológiai lépéseket is.
- A kiskultúrák és a technológiai problémák felszámolására irányuló kérelmek átlátható, gyors és gördülékeny kezelése.
- A más tagállamokban kiadott engedélyek lehetőségek szerinti átvétele, engedélyokiratok kölcsönös elfogadása.
- Kifogásolt szermaradék-értékek nyomon követése engedélyezési oldalról („post-registration monitoring”).
- A permetezési naplók fokozott ellenőrzése, szükség esetén a megfelelő szankciók megtétele.

- A nem engedélyezett növényvédő szerek illegális felhasználásának felderítése és szankcionálása.

Mutatók:

- Hatósági technológiai ellenőrzések száma.
- Értékelés a növényvédőszer-maradék vizsgálatok eredményei alapján, a kifogásolt termékek aránya.
- Kiskultúrákban engedélyezett növényvédő szerek száma (kiterjesztések száma okiratmódosítások, ill. újonnan kiadott okiratok száma).

5.5.2. Illegális növényvédő szerekkel történő szennyezés visszaszorítása

Az unión belül az áruk szabad áramlását kihasználva Európában nem engedélyezett növényvédő szerek jelennek meg. Az engedélyezett növényvédő szerek szakszerű, biztonságos felhasználását szigorú okirati előírások szabályozzák, míg az illegális növényvédő szerek alkalmazása komoly kockázattal jár az élelmiszerbiztonságra, a környezetre és az emberi egészségre:

- az egészségügyi hatásukat nem vizsgálták (az emberi szervezetre közvetlen méreghatásuk lehet, vagy a szervezetben káros anyagként akkumulálódhatnak, akár allergiát válthatnak ki), potenciálisan veszélyes és toxikus szennyezéseket, ellenőrizetlen melléktermékeket tartalmazhatnak, amelyek az alkalmazókra káros heveny vagy idült egészségi hatással lehetnek;
- a kivizsgálatlan szerek méreganyagai a környezetet rövidebb-hosszabb távon veszélyeztethetik, a környezeti elemekből az élelmiszerláncba is belekerülhetnek;
- a megvédendő termés károsodhat, vagy akár meg is semmisülhet;
- a termés nem fogyasztható, nem értékesíthető, azt teljes mértékben meg kell semmisíteni;
- a hamisított vagy illegális növényvédő szerek bizonytalan összetétele és azok tulajdonságai miatt a betakarított termés ismeretlen és kivizsgálatlan növényvédőszer-maradékokat, bomlástermékeket tartalmazhat és veszélyeztetheti a fogyasztók egészségét és a környezetet;
- a növényvédőszer-hamisítás a szervezett bűnözés része, nemzetbiztonsági kérdés is (pl. robbanékonyság miatt katasztrófa helyzet is kialakulhat);
- a hamisított növényvédő szerekért a gyártó nem vállal felelősséget, felhasználásukhoz nem ad valódi szaktanácsot, nincs háttérszerviz;
- hamis növényvédő szer esetében nem ismert az ellenszer, ha mérgezés következik be;
- az adatvédelemhez, a szellemi tulajdonhoz való jog sérül a növényvédőszer-hamisítások miatt. Az ipar és általában a növényvédő szerek megítélése romlik, a termelés és az élelmiszerlánc biztonsága gyengül, ami akadályozza az innovációt és csökkenti a versenyképességet, a fogyasztói bizalmat. Ez hosszú távon igen komoly negatív társadalmi hatással és gazdasági kárral járhat. A feketekereskedelem jelentős károkat okoz az adóbevételek elmaradásával is.

A hamisítások növekvő tendenciájának megállítására, visszafordítására nemzetközi és hazai összefogás szükséges.

Magyarországon becslések szerint 2-3 % a hamisított és illegális növényvédő szerek aránya, ami a feltételezett európai átlag (5-7 %) alatti mennyiséget jelent. Fő motiváló tényezői keresleti oldalról a hektikus termelési és gazdasági környezetből fakadó fokozott érzékenység, a még mindig alacsony jövedelmezőség és tőkehiány. Kínálati oldalon bátorítást adhat bizonyos termelői körök tájékoztatatlansága az esetlegesen fellépő veszélyek és kockázatok tekintetében.

Cél: Felelősséggel és rövid (2-3 éves) távlatban a jelenlegi szinten tartás a reálisan kitűzhető cél, közép- és hosszú távon – jól megválasztott, az alábbiakban részletezett eszközök következetes alkalmazása esetén – érdemi visszaszorításuk megvalósítható.

Szükséges intézkedés:

- Kiemelt ellenőrzés a hatóság részéről, az ellenőrzések/mintavételezések kockázatbecslésen alapuló megtervezése, koncentrációja, differenciálása.
- A helyszíni ellenőrzésen a növényvédőszer-gyártók által önkéntesen biztosított gyorstesztek alkalmazása, elsősorban a gyakran használt, magas árkategóriájú növényvédő szereknél.
- Növényvédő szerek eredetiségét jelölő speciális anyagok, ún. markerek használata a gyártási folyamatban, az információk titkos kezelése mellett a hatósági laboratóriumi munka biztosítása.
- Környezeti monitoring folyamatos értékelése.
- Növényvédőszer-minőségellenőrző laboratórium megfelelő készülékkel való felszerelése, kapacitásának bővítése.
- A felhasználók irányába történő sokszintű, hatékony, a felhasználási főszezon előtt és alatt folyamatosan működő tájékoztató kampány szervezése, melynek tartalmi elemei a hamis/kétes eredetű növényvédő szerekben rejlő kockázatok, árukladó jelek, az elkerülés módja.
- Ingyenes bejelentési felület folyamatos működtetése a felmerült gyanús esetek felderítésére (internetes ügyfélszolgálat).
- Szorosabb együttműködés a Nemzeti Adó- és Vámhatósággal (NAV), Rendőrséggel a konkrét esetek kivizsgálásában, szükség esetén nemzetközi hatóságok bevonásával.
- Szakmai érdekképviselők (kamarák, gyártók, kereskedők, termelők) szorosabb együttműködése e téren: közös rendezvények szervezése, kiadványok készítése. Szoros és folyamatos kapcsolat kiépítése a Hamisítás Elleni Nemzeti Testülettel (HENT).

Mutatók:

- Hatósági ellenőrzések száma (gyártók, kiserelők, forgalmazók).
- Gyorstesztek használatának száma hatósági ellenőrzésekben.

5.6. Fokozott (kockázatalapú) hatósági ellenőrzés

5.6.1. A helyes növényvédelmi gyakorlat előírásainak megfelelő növényvédőszerhasználat fokozott ellenőrzése

A növényvédőszer alkalmazására vonatkozó technológiai előírások betartása elengedhetetlen fontosságú a környezet- és az emberi egészség védelmében. A növényvédelmi hatóság a termelőknél végzett telephelyi és termőhelyi technológiai ellenőrzések keretében vizsgálja, hogy a növényvédelmi tevékenység során betartották-e a jogszabályok és engedélyokiratok előírásait. Az ellenőrzések számának növelésével nagyobb odafigyelésre lehet ösztönözni, javítani lehet a mezőgazdasági termelők jogkövető magatartását a permetezések során.

Cél: Az irányelv által meghatározott követelmények teljesülése, a technológiai fegyelem javítása.

Szükséges intézkedés:

- adatgyűjtés a felhasznált növényvédőszerokről – „referenciagazdaságok” kijelölése;
- a helyes és elégséges növényvédőszerhasználattal kapcsolatos szaktanácsadási tevékenység erősítése;
- kockázatelemzésen alapuló növényvédelmi hatósági monitoring-rendszer bevezetése,
- éves jelentés publikálása a hatósági ellenőrzésekről – szerforgalmazás, szerfelhasználás;
- a felszíni vizek és a felszín alatti vizek növényvédőszermaradék-tartalmának ellenőrzését célzó monitoring-rendszer fejlesztése;
- a termények növényvédőszermaradék-tartalmának minimum szinten tartása;
- az engedélyokirat előírásainak megfelelő, helyes mezőgazdasági gyakorlat betartásának ellenőrzése.

Mutatók:

- Az országunkra legjellemzőbb kultúrákban felhasznált növényvédőszer mennyisége és a kezelt terület nagysága.
- A felhasználó részére forgalmazott növényvédőszer mennyisége.
- A hatósági ellenőrzések során tapasztalt szabálytalanságok száma.

5.6.2. Hatósági Növényvédelmi Monitoring-program

A nem kívánt növényvédőszer-hatások a kockázat csökkentő korlátozásokat és előírásokat figyelmen kívül hagyó felhasználásokból adódnak. Az előírások betartatásának ellenőrzésével és célzott monitorozással elérhető, hogy a növényvédőszer-maradék a környezetben és a terményekben ne haladja meg az előírt határértéket, és minimálisra csökkenthető a növényvédőszer használatából eredő emberi egészség- és a környezet károsodása. A környezeti monitoring adatai a potenciális terhelés azonosítását és a megfelelő háttérinformációk megszerzését teszik lehetővé, melyek alapján helyes intézkedések hozhatók.

A növényvédőszer felhasználása az engedélyokiratban foglalt előírások, kockázat csökkentő korlátozások, és a “ Helyes mezőgazdasági gyakorlat” előírásainak betartásával biztonságos. A környezet és az emberi egészség megóvása érdekében ezen előírások és

korlátozások betartásának fokozott ellenőrzése, és célzott monitoring-rendszer működtetése szükséges. Kiemelt figyelmet kell fordítani a különösen aggályos hatóanyagokat tartalmazó növényvédő szerek használatának nyomon követésére.

Cél: Növényvédő szerek környezeti és humán-egészségügyi kockázatának csökkentése, a növényvédőszer-hatóanyagok és bomlástermékeinek célzott monitorozása.

Szükséges intézkedés:

- A. A már működő monitoring-rendszerek felülvizsgálata, összehangolása, mintavételi helyek, adatgyűjtés ésszerűsítése.
- B. A növényvédőszer-engedélyező hatóság honlapján azon növényvédő szerek listájának közzététele, melyek felhasználása szakképzettséghez kötött („Növényorvosi vényköteles növényvédő szerek”).
- C. A növényvédelmi ellenőrző hatóság éves növényvédelmi vizsgálati tervének kidolgozása, amelynek főbb elemei:
 - az engedélyköteles termék előírás szerű felhasználásnak ellenőrzése, a növényorvosi-vényköteles növényvédő szerek használata esetében a megfelelő képzettséggel rendelkező szakember felügyelete meglétének ellenőrzése;
 - a növényorvosi-vény használatának ellenőrzése;
 - a permetezési napló tényleges kezeléseknek megfelelő, pontos vezetésének ellenőrzése; a növényvédő szer használat optimalizálása;
 - az ismert szinergikus hatások figyelembevétele; az elővigyázatosság elvének szellemében az egy tenyészidőben végzett kezelésszám minimalizálása;
 - a különösen aggályos hatóanyagokat tartalmazó növényvédő szerek előírás szerű használatának célzott ellenőrzése;
 - a biztonságos növényvédőszer-felhasználás érdekében előírt kockázat csökkentő korlátozások és előírások betartásának ellenőrzése:
 - engedélyokirat előírásainak betartása
 - csávázó üzemekben a csávázási munkálatok biztonsági előírásainak és a csávázás minőségi előírásainak szigorú betartása, maximálisan elfogadható leporlási határértékek meghatározása;
 - rovarölő szerrel csávázott vetőmag vetésekor a leporlás elsodródásának megakadályozása deflektor alkalmazásával.
- D. A növényvédelmi ellenőrző hatóság Növényvédelmi Monitoring-rendszert működtet az alábbi területeken:
 - környezeti monitoring:
 - felszín alatti víz monitoring;
 - ivóvíz vizsgálat (intenzív szerhasználat időszakában, parti szűrésű kutak esetén);
 - talajvizsgálat;
 - felszíni víz monitoring
 - növényi termékek, méhek, méz és méhészeti termékek szermaradék monitoringja különös tekintettel a rendszeresen szennyezett termékekre
 - hazai és nem hazai növényi termékek:
 1. friss zöldség, gyümölcs;

2. feldolgozott növényi termékek;
3. gabonafélék;
4. bébi étel, bébi ital;
5. méhek, méz és méhészeti termékek

- A monitoring-rendszer bővítése szükséges:
 - Talajvizsgálat, felszín alatti víz vizsgálata: a Talajvédelmi és Információs Monitoring-rendszer (TIM) keretében mintavételi pontokon a növényvédőszer-maradék vizsgálatok rendszeressé tétele, módszertanba illesztése.
 - A környezetvédelmi szakterület által működtetett vízmonitoringhoz csatlakozva a mintavételi pontokon felszíni és felszín alatti vizekből vett mintákban növényvédőszermaradék-vizsgálatok végzése, a két szakterület közötti együttműködés fejlesztése.
 - Az esetleges növényvédőszer-elsodródás mérésére, az agrárkörnyezetvédelmi hatás-indikátor monitoring-rendszeréhez kapcsolódóan, a kijelölt „mintafarmokon”, a növényvédő szerrel nem kezelt, közeli természetes vegetációjú területeken vett növéyminták vizsgálata.
 - Különösen aggályos hatóanyagokat tartalmazó növényvédő szerek előírászerű használatának ellenőrzése.
 - Az Országos Magyar Méhészeti Egyesület által irányított környezetterhelési monitoring-vizsgálatok adatainak figyelembevétele.

E. A környezetvédelmi hatóság Környezetvédelmi Monitoring-rendszert működtet a környezetminőségi és vízminőségi határértékek (a továbbiakban együtt: vízszennyezettségi határértékek) betartásának biztosítására az alábbi területeken:

- A felszíni vízminőségi monitoring-rendszer a monitorozás célja szerint három részre bontható. Az ún. *feltáró monitoring*-program célja a felszíni vizek ökológiai és kémiai állapotának megfigyelése, átfogó értékelése, és a hosszú távú változások nyomon követése. Ahol az állapotértékelés alapján a felszíni vizek állapota „nem megfelelő”, ott ún. *operatív monitoringot* kell működtetni, amelynek célja a „nem megfelelő” állapotot okozó terhelés (pontoszerű vagy diffúz) beazonosítása, majd az intézkedési programok hatékonyságának ellenőrzése. A rendkívüli események, vagy az ismeretlen eredetű szennyezések kivizsgálására az ún. *vizsgálati monitoringot* kell működtetni.
- A felszíni vizek kémiai állapotának értékeléséhez vizsgálni kell a szennyező elsőbbségi és egyéb veszélyes anyagok előfordulását és mennyiségét a környezetminőségi határértékhez viszonyítva
 - a felszíni vizekben,
 - a biótában,
 - az üledékben,
- A területi monitoring-rendszer a felszín alatti vizek természetes és diffúz emberi hatások következtében kialakuló minőségi állapotának, a

környezethasználati rendszer a pontszerű tevékenységek hatásának megismerését és nyomon követését szolgálja.

Ezen belül a Víz Keretirányelvnek megfelelően kémiai felügyeleti, és operatív monitoringot kell működtetni. A felügyeleti monitoring a víztestek általános minőségi állapotának, az operatív monitoring a gyenge állapotú víztestek állapotának meghatározására, az állapot javítását célzó intézkedési programok hatékonyságának megfigyelésére szolgál.

Növényvédő szerek vizsgálatára feltáró jelleggel azokon a területeken kerül sor, ahol a végzett tevékenységből adódóan szennyezés fordulhat elő (területi, felügyeleti monitoring). Rendszeres mérésekre a növényvédő szerrel szennyezett területeken (kármentesítési monitoring), és a növényvédő szerek miatt gyenge állapotú víztesteken kerül sor (operatív monitoring).

- A monitoring-rendszer bővítése szükséges:
 - növényvédőszermaradék-vizsgálatok végzésére, együttműködés kidolgozása a két szakterület között,
 - átfedések, le nem fedett vizsgálati paraméterek megállapítása,
 - a területhasználat és a termesztési gyakorlatok figyelembevételével célirányos monitoring-program kidolgozása növényvédő szer vizsgálatára felszíni és felszín alatti vizekben.

Mutatók:

- Az egyes ellenőrzések száma, problémás esetek aránya.

5.7. Társadalmi szemléletformálás – kampányok szervezése

Cél:

- A Nemzeti Cselekvési Tervnek, a lakosság, a civil szervezetek és a növényvédőszer-gyártók számára transzparens módon történő végrehajtása.
- Az ellenőrzött ökológiai termelésből, illetve az integrált termelésből származó termékek előnyeinek megismertetése a lakossággal.
- A szermaradékoktól mentes, a környezetet nem terhelő termesztésmóddal előállított termékek iránti kereslet növelése.

Szükséges intézkedés:

- Programok indítása szakmai és civil szervezetek bevonásával a lakossági szemléletformálásra.
- A hatóság egy internetes honlapon nyilvánosságra hozza a tervezett intézkedéseket és azok végrehajtásának alakulását. Megkeresésre részletesen tájékoztatja az érdeklődőket.
- A növényvédőszer-maradék vizsgálatok éves összegzett eredményét a korábbi évekkal összehasonlítható formában az interneten elérhetővé kell tenni.
- A NCST mutatóinak évenkénti nyilvánosságra hozatala.
- A növényvédőszer-engedélyező hatóság nyilvánosságra hozza az engedélyezett növényvédőszer-hatóanyagokat és –készítményeket:

- Interneten elérhető adatbázis az engedélyezett növényvédőszer-hatóanyagokról és –készítményekről;
- Interneten elérhető adatbázis a derogációval engedélyezett növényvédő szerekről (nélkülözhetetlen használat, 120 napos eseti felhasználási engedély)
- A hatóság nyilvánosságra hozza a légi permetezésekre kiadott engedélyeket.

Mutatók:

- Az NCST állásának, mutatóinak éves értékelése, és internetes elérhetővé tétele.
- Az elindított szemléletformáló kampányok száma.
- A kampányok által elért lakosok száma.

5.8. Növényvédelmi szaktanácsadói hálózat működtetése állami szervezetek és szakmai köztestületek bevonásával

Annak érdekében, hogy a gazdálkodók helyes döntéseket hozzanak, hogy milyen fenntartható, környezetkímélő és ugyanakkor gazdaságos növényvédelmi eljárást alkalmazzanak a minőségi termék előállításához, járvány és gradáció megelőzéséhez, objektív, a gyártótól, kereskedőtől független növényvédelmi szaktanácsadóval való együttműködés szükséges.

Ennek indoka, hogy a gazdálkodók nagy többsége nem ismeri a környezetkímélő eljárásokat, az integrált termesztési és növényvédelmi módszereket, a növényvédő szerek okszerű felhasználásának, azok hatáskifejtésének módját, a károsítók biológiáját és ökológiáját. A szaktanácsadói hálózat kialakításával lehetőség nyílik az adott termesztési körzetben, arra, hogy a területet jól ismerő növényorvos tanácsára, környezetkímélő, növényvédőszer-takarékos vagy anélküli illetve megelőző eljárásokat alkalmazzanak.

Cél:

Éves szinten a kistájegységi szintekre kidolgozott és a szakmai köztestületek által szervezett és kiértékelt kísérletek eredményének beépítése az éves előrejelzésbe, a többéves adatsor alapján, az éves növényvédelmi kezelések számának optimalizálása, csökkentése.

Szükséges intézkedés:

- Hivatásos növényvédelmi szaktanácsadói hálózat működtetése szakmai köztestületek bevonásával. (javaslat: a jogszabályi háttér megteremtése növényorvossal való együttműködési kötelezettség céljából)
- Az országos szaktanácsadási hálózaton belül a Növényvédelmi, Növényegészségügyi Szakmai Szaktanácsadási Központ megszervezése és hálózati működtetése.

Mutatók:

- Növényvédelmi szaktanácsadókkal együttműködő termelők száma.
- Az éves növényvédelmi kezelések száma.

6. Tematikus akcióprogramok

6.1. Nemzeti Növényvédelmi Oktatási, Kutatási és Innovációs Program

6.1.1. Az új kategóriarendszernek és az integrált növényvédelmi szemléletnek megfelelő képzési rendszer kialakítása

Cél:

Magasan kvalifikált növényvédelmi szakemberek által a természet megújuló erőforrásainak környezetkímélő felhasználása és terhelése, ezen belül az integrált növényvédelem, mint a technológia szerves részének alkalmazása a teljes termesztési folyamatban.

Szükséges intézkedés:

- A növényvédelmi képzés struktúrájának és tematikájának összeállítása, a képzés és tájékoztatás megszervezése állami felügyelet biztosításával.
- Alap és középfokú mezőgazdasági OKJ képzésekbe be kell építeni az alaptanfolyam ismeretanyagát. A felsőfokú mezőgazdasági, kertészeti BSc és MSc képzésekben törekedni kell, hogy legalább az alaptanfolyam szintjén a növényvédelmi ismeretanyag megjelenjen és a termesztési tárgyak oktatásával az integrált szemlélet érvényesüljön.
- Vízbázis-védelmi oktatás, környezet- és egészségvédelmi szempontok erősítése.
- Növényvédelmi szaktanácsadás, szolgáltatás, szakirányítás, vényköteles növényvédő szerek forgalmazása és felhasználása, növényvédelmi előrejelzés, mezőgazdasági termelők iskolarendszeren kívüli képzése, növényorvosok, felsőfokú növényvédelmi képesítésűek továbbképzése csak felsőfokú növényvédelmi képzettséggel folytatható.
- A felsőfokú növényvédelmi képzés rendszerét felül kell vizsgálni, különös tekintettel az általános agronómiai ismeretek, valamint a legfrissebb tudományos eredmények beépítésére a gyakorlatorientált, integrált szemléletű képzésbe. Meg kell vizsgálni az osztatlan 5 éves (MSc) képzés bevezetésének lehetőségét a növényorvos képzés rendszerébe.
- A növényorvos képzés során törekedni kell az integrált és ökológiai növényvédelmi szemlélet, készség és gyakorlat kialakítására, az NCST célterületeinek figyelembevételével.
- Segíteni, támogatni kell a felsőoktatási intézményekben a növényvédelemhez kapcsolódó diagnosztikai laboratóriumok, gyakorló laborkertek kialakítását, fenntartását, fejlesztését. Meg kell vizsgálni a növényorvos-rezidensképzés lehetőségeit.
- A növényvédelmi végzettségű szakembereknek 5 évente, vagy folyamatos továbbképzésen kell részt venni a 43/2010. (IV. 23.) FVM rendelet szerint.

Mutatók:

- A képzéseken résztvevők száma.
- A növényvédőszer-felhasználás mennyisége.

6.1.2. Nemzeti Növényvédelmi Kutatási és Innovációs Program kidolgozása

Jelentős kutatási támogatottság nélkül a nemzeti cselekvési tervben megfogalmazott célok nem valósíthatók meg.

Cél: Az élelmezés stratégiai alapanyag-előállításának biztosítása, illetve a gazdaságok versenyképességének fenntartása és előmozdítása érdekében fenntartható, integrált, nem növényvédő szeres kezeléseken alapuló, valamint alternatív növényvédelmi technológiai rendszerek kifejlesztése, amelyek alkalmazása során a lehető legnagyobb hozambiztonság mellett a minimális szintre csökken az agrokemikáliák alkalmazásából eredő környezeti terhelés. Szükséges a növényvédőszer-felhasználáscsökkentés lehetőségeinek vizsgálata (természetes ellenségek elterjedése, beporzás stb.). Fel kell készülni a klímaváltozás következtében a károsítók (kórokozók, kártevők, gyomnövények) elterjedésének időbeli és térbeli változására.

Szükséges intézkedés: Nemzeti Növényvédelmi Kutatási és Innovációs Program kidolgozása:

A. Prioritások megállapítása, a rendelkezésre álló technológiák és a kultúra-specifikus növényvédelmi módszerek alapján:

- Az integrált növényvédelem bevezetése, egységes kritériumrendszer alkalmazása mellett és a fejlesztését segítő kutatások ösztönzése
- Növényvédő szer használat csökkentésének ösztönzése,
- Veszélyes anyagok kiváltási lehetőségének vizsgálata
- Szükséges kutatni a hatóanyagok szinergikus hatásait
- Kutatások, modellezések szükségesek a növényvédő szerek (hatóanyagok) terjedési útvonalaira a környezetben, és környezeti hatásaira vonatkozóan,
- Biológiai hatékonyság javításával kapcsolatos kutatások ösztönzése
- A különböző szerek együttes hatásainak vizsgálata, hatékonyság, környezetre gyakorolt hatás és egészségügyi szempontból
- Növényvédő szerek alkalmazásának optimalizálását célzó, biológiai, agrotechnikai és biotechnológiai védekezési módszerek kidolgozása és technológiai korszerűsítése
- Környezetkímélő és az emberi egészséget a lehető legkevésbé veszélyeztető, alternatív növényvédelmi módszerek kutatása
 - A biológiai védekezésre alkalmas makro- és mikroszervezetek hazai engedélyezési eljárásának az egyszerűsítése, beépítésük a növényvédelmi technológiákba, alkalmazásuk elősegítése
 - A kártevő fajok csapdázására vagy riasztására alkalmas eszközök, berendezések fejlesztésének, illetve engedélyezésének a támogatása, beépítése a növényvédelmi technológiákba, alkalmazásuk elősegítése
- Károsító-előrejelzési rendszer alapjainak kidolgozása
- Kutatásokat kell végezni a klímaváltozás várható hatásairól és az alkalmazkodás lehetséges megoldásairól, különösen a növényvédelemre vonatkozóan (melegedés, szélsőségek gyakoriságának és mértékének növekedése és ennek következtében újabb kártevők megjelenése, nedvesebb periódusokban a gombás betegségek gyakoribb és súlyosabb fellépése,

melegedés következtében a kártevők áttelelésének változása stb.)

- Költség-hatékonysági elemzések kidolgozása a növényvédőszer-használat vonatkozásában,
- Rezisztencianemesítés
 - a régi, hagyományos ellenálló szántóföldi növény-, gyümölcs-, szőlő-, zöldség-, gyógynövényfajták újbóli termesztésbe vonása,
 - a régi, hagyományos ellenálló, de jelenleg nem köztermesztésben lévő szántóföldi növény-, gyümölcs-, szőlő-, zöldség-, gyógynövényfajták (biológiai alapok, génbankok) felhasználása a további nemesítői munkában,
 - új, ellenálló (genetikailag nem módosított) szántóföldi növény-, gyümölcs-, szőlő-, zöldség-, gyógynövényfajták hazai előállítás,
 - új nemesítésű hazai és külföldi ellenálló (genetikailag nem módosított) szántóföldi növény-, gyümölcs-, szőlő-, zöldség-, gyógynövényfajták köztermesztésbe vonása,
 - a régi fajták fenntartásával, megőrzésével (génbankok Növényi Diverzitás Központ, Tápiószéle), valamint a nemesítéssel foglalkozó hazai intézetek (pl. Gabonakutató Nonprofit Közhasznú Kft., MTA Agrártudományi Kutatóközpont; Állami Gyümölcs- és Dísznövénytermesztési Kutató Fejlesztő Közhasznú Nonprofit Kft., Cegléd, Érd, Újfehértó; Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet, Badacsonytomaj, Eger, Kecskemét, Pécs, Tarcis; Zöldségtermesztési Kutató Intézet stb.) célirányos támogatása (rezisztencianemesítés),
 - a mezőgazdasági növényvédelmi gyakorlaton alapuló élelmiszerbiztonsági kérdések (növényvédőszer-maradékok, mikotoxinok, transzgéntermékek stb.) tudományos vizsgálata, az élelmiszerbiztonság a „termőföldtől az asztalig” elv szemlélete szerinti biztosítását és javítását célzó kutatások elősegítése,
 - az eredmények hiteles bemutatása (fajtabemutatók, televízió- és rádióriport, újságcikk stb.) – a bizalom erősítése
- kultúraspecifikus IPM-útmutatók kidolgozása
- kutatási programok kidolgozása,
 - a gazdálkodók igénye és a helyi viszonyok figyelembe vétele a kutatási programok kidolgozása során,

B. A nemzeti IPM politika tudományos alapjainak megteremtése

C. A nemzetközi kutatásokban és együttműködésekben való részvétel támogatása (IOBC, ENDURE, EUPHRESCO)

D. Szükséges források megteremtése

Mutatók:

- Kifejlesztett alternatív növényvédelmi technológiák száma és az ezek által elért növényvédőszer-felhasználás csökkenése.
- Nemzetközi kutatásokban résztvevők száma.

6.2. Növényvédelmi Referenciagazdaságok Hálózata Program

A Nemzeti Növényvédelmi Cselekvési Terv alapvető célja a növényvédelmi tevékenységet végző gazdálkodók szemléletformálása, tájékoztatása. Ahhoz, hogy az érintett gazdálkodókkal, szakmai és civil szervezetekkel megismertethessük a szakszerű, okszerű, és nem utolsósorban fenntartható és környezetbarát növényvédelmi technológiákat, megfelelő kommunikációs csatorna szükséges.

Ahhoz, hogy az érintettek megfelelő információkhoz jussanak, és azt a gyakorlatban is megtekinthessék, magas szakmai színvonalon gazdálkodó, például szolgáltató egységek bemutatása szükséges.

Ezen gazdaságokat úgynevezett Növényvédelmi Referenciagazdaságok Hálózata Programba vonnánk be, akikkel a hatóság szoros és folyamatos kapcsolatban állna. A kapcsolat mind a referencia gazdaságnak, mind pedig a hatóságnak előnyökkel járna. A gazdaság számára a hatóság biztosítaná a legkorszerűbb növényvédelmi technológiákhoz szükséges szakmai ismereteket, melyek segítségével a gazdálkodás optimalizálását segítenénk elő. A hatóság számára pedig ezen referenciagazdaságok a folyamatos adatszolgáltatásuk révén biztosítanak a technológiai fejlesztések megalapozását, valamint képzések, továbbképzések, teleplátogatások révén a megfelelő növényvédelmi technológiák elterjesztését is elősegítenék.

A Növényvédelmi Referenciagazdaságok Hálózata Program részévé csak olyan gazdaság válhatna, aki rendelkezik integrált védjeggyel valamely főbb növényi kultúrára vonatkozóan. A hálózat tagjainak a száma nem korlátozott, de arra kell törekedni, hogy minél szélesebb körben elérhetőek legyenek a szükséges szakmai információk a hálózaton keresztül.

Referenciahálózat tagjává kérelemmel lehet válni, melynek az elbírálását a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, Növény-, Talaj- és Agrárkörnyezet-védelmi Igazgatóság végzi. A hálózat csak a „Minősített Integrált Gazdálkodó” védjegy bevezetését követő második évtől indulhat el, mert így biztosított a kérelmek megfelelő szakmai információk alapján történő elbírálása. A referenciagazdaság címet egy évre nyerik el a kérelmezők, melyet évente kell meghosszabbítani.

Cél:

Egy olyan növényvédelmi referenciagazdaság-hálózatnak a kialakítása, melynek köszönhetően a legmodernebb, okszerű, fenntartható növényvédelmi technológiák megismertethetőek az érdeklődőkkel, valamint megfelelő alapot biztosít a jövőbeli technológiai előírások meghatározásában.

Szükséges intézkedés:

- ki kell dolgozni a Növényvédelmi Referencia Gazdaságok Hálózata Program működését szabályzó eljárásrendet,
- a „Minősített Integrált Gazdálkodó” védjegy bevezetését követően a főbb növénykultúrákra figyelemmel ki kell választani a referencia gazdaságokat a benyújtott kérelmek elbírálásával,
- biztosítani kell a kidolgozott integrált termesztéstechnológiák optimális megvalósítását a gazdaságoknak,

- adatszolgáltatási kötelezettséget kell felvállalniuk a hálózat tagjainak, amely a teljes gazdálkodási napló adattartalmára is kiterjed,
- rendezvényeket, gazdafórumokat kell szervezni a hálózat tagjainál,
- szakmai továbbképzéseket kell szervezni a hálózat tagjainak,
- kiadványokkal is népszerűsíteni kell a hálózat létrejöttét, és a hálózat tagjait, valamint azok tevékenységét.

Mutatók:

- A Növényvédelmi Referenciagazdaságok Hálózata Programban részt vevő gazdaságok száma.
- Szakmai kiadványok, ismeretterjesztő anyagok és publikációk száma, képzések, és sajtómegjelenések száma.
- A program által megszólított gazdálkodók és civil szervezetek száma.

A magyar növényvédelmi szervezet felépítése

Szervezeti felépítés

Növény- egészségügyi	Stratégia
	Koordináció
	Végrehajtás

